

Evaluering

af nye fysiske rammer på Stensagerskolen

2024

DANSK CENTER FOR
UNDERVISNINGSMILJØ
VIDEN TIL PRAKSIS

R

Resumé

I denne rapport præsenterer vi evalueringen af de nye fysiske rammer på Stensagerskolen. Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) har gennemført evalueringen, og psykolog, Jesper Birck har bidraget med supervision og observationer. Evalueringen er gennemført det første år efter flytningen til de nye rammer i skoleåret 2023-2024. Projektet er finansieret af Den A.P. Møllerske Støttefond.

Intentionerne med de nye fysiske rammer har været at give bedre muligheder for at arbejde med elevernes sociale udvikling på en ny måde og understøtte elevernes deltagelse i og på kanten af fællesskabet. Vi har i denne evaluering undersøgt, om intentionen er lykkedes ud fra opstillede læringsspørgsmål. Vi har indsamlet data både kvalitativt og kvantitativt før og efter flytningen. Vi har i den forbindelse fulgt tre klasser, hvor hver klasse har arbejdet målrettet med tre udvalgte elever fra hver klasse.

I det følgende vil vi præsentere et kort resumé af evalueringens hovedpointer.

Flere deltagelsesmuligheder i fællesskabet

Rumopdelingen i Stensagerskolens nye fysiske rammer, tilbyder en blanding af åbne og mere afskærmede områder. Dette giver eleverne mulighed for gradvist at blive en del af fællesskabet, uden at føle sig overeksponerede eller overstimulerede. F.eks. kan eleverne deltage på kanten af fællesskabet og på den måde stadig være deltagende. Eleverne har mulighed for, at fornemme fællesskabet, før de evt. deltager aktivt i det. Denne fleksibilitet gør det lettere for eleverne at være en del af det sociale liv på skolen på egne præmisser.

Tryghedszoner giver eleverne ro

Et fokus i forhold til de nye fysiske rammer, har været at skabe muligheder for, at eleverne kan deltage i eller være på kanten af fællesskabet, samtidig med at de kan trække sig tilbage i deres egen tryghedszone. Denne tryghedszone kan både være i nichen, i eget lukket rum, i et børnehus eller lignende. Vi oplever at tryghedszonerne er med til at skabe den tryghed for eleverne, som gør, at de finder større overskud til at deltage i fællesskabet, og at de nu i højere grad udforsker de fysiske rammer på egen hånd, fordi de hele tiden kan vende retur til deres egen tryghedszone.

Klyngen som social øvebane skaber større selvstændighed

Stensagerskolen har organiseret skolen, så der opstår mindre fællesskaber i områder kaldet klynger. En klynge er sammensat af tre klasser med et dertilhørende fællesrum. Dette skaber et nærhedsprincip, hvor korte afstande og mere synlighed giver en tættere kontakt med hinanden i hverdagen. Rummene er indrettet, så eleverne altid er tæt på fællesarealerne og hurtigt kan finde tilbage til deres base, hvilket skaber tryghed. Denne struktur har haft en positiv indvirkning på eleverne, hvor personalet nu oplever, at eleverne i højere grad selv opsøger og udforsker både klassefællesskabet og klyngefællesskabet. Eleverne skaber i højere grad nye relationer, både i klassen og på tværs af klasserne, hvilket er med til at styrke elevernes sociale udvikling og selvstændighed.

Mindre stimuli - mere overskud

Personalet omtaler positivt den gode akustik og kvaliteten af lyset i de nye lokaler. De oplever helt konkret mindre støj i hverdagen, og lyset har fået en bedre kvalitet, så det opleves mere roligt og kan samtidig varieres i løbet af dagen. Derudover har skolen nedbragt visuel støj gennem nye standarder for, hvad der må sættes op på væggene. Personalet oplever, at både bedre akustik, lys og mindre visuel støj samlet set har givet mere ro i hverdagen. De oplever også, at de er mindre trætte sidst på dagen og har mindre hovedpine end tidligere. Det giver mere overskud hos personalegruppen, hvilket har indflydelse på samværet med eleverne.

Pædagogisk brug af rummene

Den pædagogiske ibrugtagning af rummene har været afgørende for, at lykkes med at gøre rummet til en pædagogisk medspiller. Den måde personalet indretter rummet på og lader eleverne bruge rummet samt, hvordan de selv agerer og bruger rummet, har været afgørende for, at eleverne har forskellige deltagelsesmuligheder. De tre følgeklasser, vi har fulgt, har formået at skabe et samspil mellem rummets muligheder og pædagogiske indsatser, hvilket har gjort, at flere elever i dag deltager i fællesskabet end på den gamle skole, både på kanten og fuldt ud.

Skolen har arbejdet med at få et nyt fælles pædagogisk mindset i forhold til forståelsen af, at deltage på kanten af fællesskabet og at skabe et tydeligt pædagogisk fundament for skolen. Dette understøtter personalets kompetencer og motivation for at anvende de nye fysiske rammer som tilsigtet.

Styrket samarbejde på tværs af klasserne

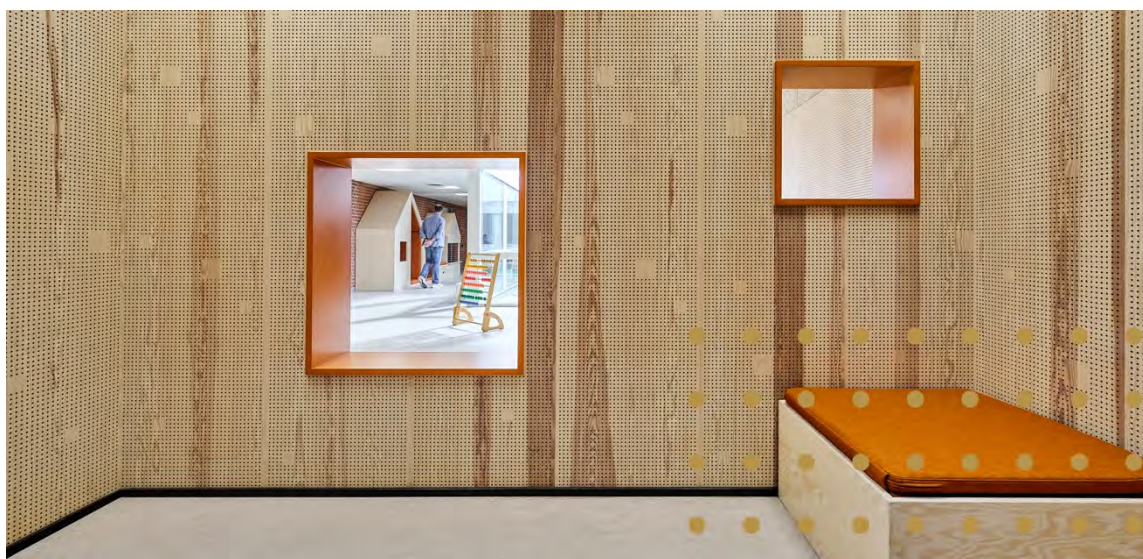
Den nye organisering i klynger, har gjort det lettere for både elever og pædagogisk personale at interagere, besøge hinandens klasser og mødes i fællesrummet. Det har tidligere været svært pga. store afstande. Personalet oplever, at de kender hinandens elever bedre, og derfor kan hjælpe hinanden i konfliktsituationer og bruge hinanden i sparring og ved sygdom i personalegruppen.

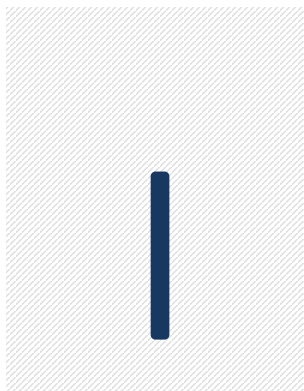
Eleverne går som noget nyt oftere på besøg hos hinanden i klasserne. Dette har styrket fællesskabet i klyngen, både for elever og pædagogisk personale på tværs af de tre klasser. Den tættere kontakt har forbedret arbejdsmiljøet, skabt mere energi og arbejdsglæde i hverdagen.

Færre indberetninger i de tre følgeklasser

I de tre følgeklasser er der sket et fald på 33,3 % i indberetninger af vold og trusler om vold. Det er et signifikant fald. Af de 33,3 % fordeler faldet sig i de to kategorier, fysisk og psykisk vold. Her, er der sket et fald for fysisk vold på 28,4 % og for psykisk vold på 76,7 %. Belastningsgraden for psykisk vold er den samme som på den gamle skole, men for fysisk vold er belastningsgraden faldet med 51 %.

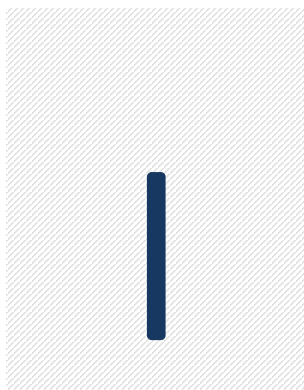
For hele skolen er der, modsat følgeklasserne, sket en stigning på 19,1 % i indberetninger om vold og trusler om vold, men der er til gengæld sket et fald i magtanvendelser på 42,9 %. At der er sket et fald i følgeklasserne, og ikke på hele skolen, kan skyldes, at de tre klasser har fået supervision samt tæt sparring på brugen af de fysiske rammer i forløbet. De har i højere grad haft mulighed for at reflektere over egen praksis og brug af den nye indretning.

Indholdsfortegnelse

Indledning	6
De nye fysiske rammer	13
Elevernes sociale udvikling og deltagelse i fællesskaber	19
Det pædagogiske personales oplevelser af de nye rammer	38
De fysiske rammers indflydelse på antallet af indberetninger	46
Metode	51

Indledning

I denne evaluering præsenteres resultaterne af Stensagerskolens indflytning i nye fysiske rammer. Skolen flyttede i sommeren 2023 ind i nyrenoverede lokaler, hvor fokus har været at skabe nye fysiske rammer, som understøtter elevernes sociale udvikling.

Projektet om at flytte Stensagerskolen til nye fysiske rammer er gennemført fra 2019-2023, og er udviklet af Stensagerskolen i samarbejde med arkitektvirksomheden RUM, der har designet de fysiske rammer, og Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM), der har gennemført denne evaluering af de nye rammer. Psykolog Jesper Birck har bidraget med supervision og observationer. Evalueringen er gennemført det første år efter flytningen til de nye rammer i skoleåret 2023-2024. Projektet er finansieret af den A.P. Møllerske Støttefond.

Baggrund

Stensagerskolen er en specialskole for elever med vidtgående udviklingshandicap. Skolen ligger i Aarhus Kommune, og har 275 elever og 250 medarbejdere.

I 2020 blev processen med at udvikle og designe nye fysiske rammer for skolen igangsat. I den forbindelse, besøgte Stensagerskolen flere andre specialskoler for at få inspiration. Her blev man opmærksom på, hvordan bl.a. afskærmning, nicher og rum-i-rum kan være med til at fastholde eleverne i fællesskabet, selv når de befinder sig på "kanten" af det. Samtidig fandt de ud af, hvordan mindre fællesskaber i det store fællesskab kan understøtte elevernes deltagelsesmuligheder i fællesskabet.

Denne inspiration har dannet grundlag for skolens indretning og design af de nye fysiske rammer, særligt i forhold til indretning af basisområderne også kaldet *klyngen*. Her har skolen arbejdet med at organisere mindre fællesskaber i klyngerne. For at skabe fleksible muligheder i rummene i klyngerne, har Stensagerskolen i samarbejde med arkitekter fra RUM, udviklet et inventarprojekt kaldet '*Ud-af-boksen*'. Det er denne indsats, som evalueringen fokuserer på.

De nye fysiske rammer giver mulighed for at arbejde med elevernes sociale udvikling på en ny måde, og derfor har skolen prioriteret at understøtte det pædagogiske personale i denne udvikling, da det er en ny tilgang til at give eleverne forskellige deltagelsesmuligheder. Det er sket parallelt med udvikling og tilblivelse af de nye fysiske rammer.

Stensagerskolen har prioriteret en helhedsindsats, hvor der udover de nye fysiske rammer også er sat fokus på kompetenceudvikling hos det pædagogiske personale, samt en ibrugtagningsproces, hvor det pædagogiske personale bliver forberedt på at bruge de nye fysiske rammer i forhold til intentionerne bag. De tre indsatsområder, som Stensagerskolen har arbejdet med, er:

Nye fysiske rammer

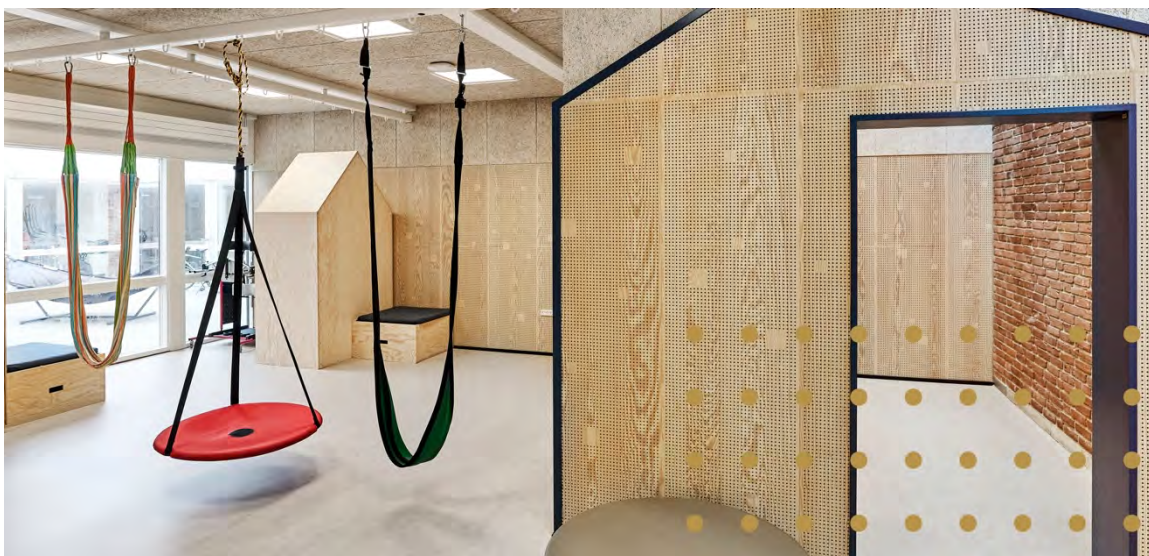
- Organisering af klynger i mindre fællesskaber.
- Udvikling af specialinventar, så hvert enkelt klasserum kan indrettes med fleksible add-ons, der kan skabe rum-i-rummet.

Pædagogisk kompetenceudvikling

- Fælles forståelse af elevernes deltagelse "på kanten af fællesskabet".
- Oplæg og sparring fra psykolog Jesper Birck for at understøtte forståelsen af elevernes sociale udvikling.

Ibrugtagningsproces

- Forberedelse på indflytning via en ibrugtagningsproces igennem workshops.
- Udarbejdelse og anvendelse af rumvejledninger.

Formål med evalueringen

De tre indsatser, som Stensagerskolen har igangsat, skal være med til at understøtte elevernes sociale udvikling, og skolen har derfor sat tre målsætninger, som belyses i denne evaluering. De tre målsætninger er:

- Mindst 50 % færre indberetninger af vold og trusler om vold.
- Mindst 50 % færre indberetninger af magtanvendelser.
- Tydelig progression i elevernes sociale udvikling og deltagelse i fællesskaber.

I forlængelse heraf har vi i evalueringen arbejdet med følgende læringsspørgsmål:

- Hvilken indflydelse har de nye fysiske rammer på antallet af indberetninger om vold og trusler om vold, samt magtanvendelser på Stensagerskolen?
- Hvilke muligheder giver de nye fysiske rammer for, at eleverne kan deltage i fællesskabsrettede aktiviteter?

Vi vil igennem denne evaluering forholde os til, hvad vi kan se virker i de nye fysiske rammer på Stensagerskolen.

Indsatsområderne

I det følgende afsnit beskrives de tre indsatsområder, som Stensagerskolen har arbejdet med i projektet, for at understøtte, at de fysiske rammer benyttes som tiltænkt - at sikre elevernes sociale udvikling og deltagelse i fællesskabet.

Nye fysiske rammer

Stensagerskolen har valgt at organisere alle klasser i en *klynge*. Det har de gjort for at skabe mindre fællesskaber, der er trygge for eleverne og samtidig give den enkelte klasse et større fællesskab med andre klasser, hvor de kan mødes på tværs. En klynge består af tre klasser, som fysisk befinder sig side om side og med udgang til et fællesrum, der deles af de tre klasser. Tanken er, at det lille fællesskab i klyngen skal give eleverne mulighed for at danne relationer og venskaber på tværs af klasserne. Samtidig ønsker man også, at den nye klyngeorganisering skal styrke det pædagogiske personales samarbejde og ressourcer på tværs af klasserne.

Udover organisering af klasserne i klynger, har arkitekterne og skolen udviklet inventarprojektet "Ud-af-boksen". Inventarprojektet består af fleksible, fysiske elementer, som bruges til at indrette bl.a. rum-i-rum og afskærmning for at skabe tryghedszoner for de elever, der har behov for en zone at kunne trække sig til. Indretningen med elementerne giver mulighed for, at eleverne, udover at deltage i fællesskabet, kan være observerende, parallelt og på afstand af fællesskabet. Det sker for at undgå overstimulering.

Det er tanken, at det pædagogiske personale i den enkelte klasse kan indrette klassen afhængigt af elevgruppens sammensætning og behovet fra den enkelte elev. Her har det pædagogiske personale mulighed for at vælge forskellige add-ons. Det kan f.eks. være halvdøre, gardiner, skillevægge og lign. De enkelte elementer er fast-monteret, så fleksibiliteten ligger ikke i, at man dagligt kan flytte rundt på elementerne, men at det er en mere permanent indretning, indtil det giver mening at ændre det igen. Selve indretning udfoldes yderligere i kapitlet "De nye fysiske rammer".

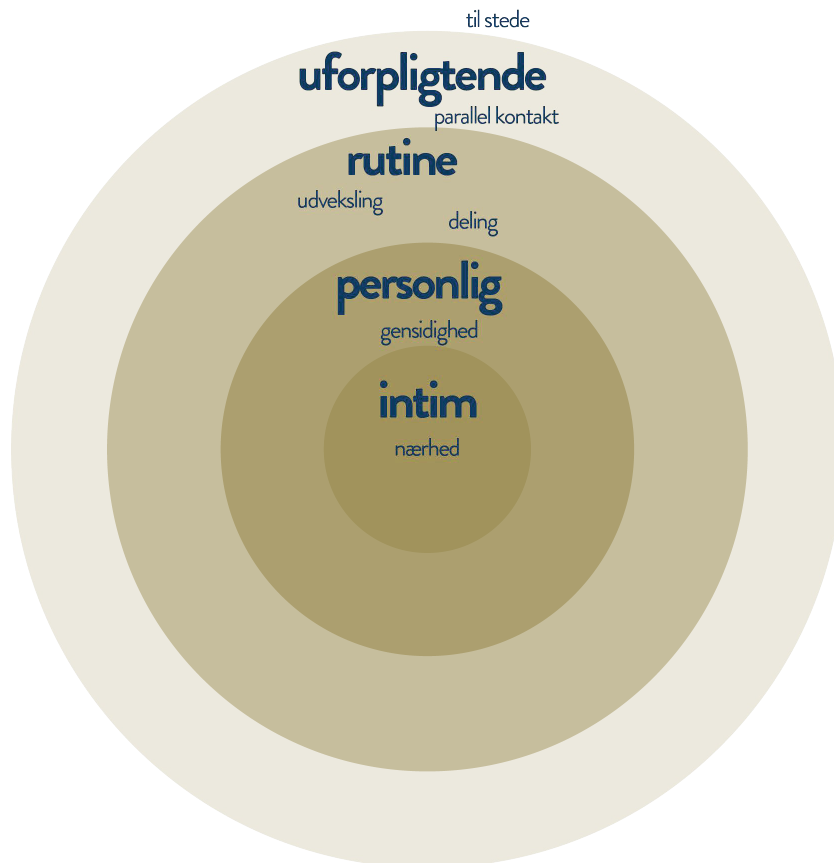
Pædagogisk kompetenceudvikling

Det har været vigtigt for projektet at have et fælles pædagogisk afsæt, da de nye fysiske rammer giver muligheder, som kalder på et nyt pædagogisk mindset og nye pædagogiske redskaber.

Intentionerne med de nye fysiske rammer har været at give eleverne flere muligheder for, at deltage på kanten af fællesskabet på forskellige præmisser og forskellige former. Det vil sige, at eleverne kan være en del af fællesskabet ved at være eks. observerende, parallelt og på afstand - eller variere mellem de forskellige positioner, alt efter formåen og tilstand. For nogle kan de på tidspunkter være meget mentalt deltagende, samtidig med at der fysisk vil være afstand, der kan ligne en observerende position. Stensagerskolen har således arbejdet med en nuanceret forståelse af, hvad det vil sige at være en del af et fællesskab. Med de nye fysiske rammer kan eleverne opfattes, som værende en del af et fællesskab, selvom de f.eks. er visuelt afskærmet af en skillevæg eller et gardin.

Med hjælp fra psykolog Jesper Birck har det pædagogisk personale fået en fælles forståelse af, hvad det vil sige at være en del af et fællesskab, når man har et udviklingshandicap. Her har Jesper Birck introduceret det pædagogiske personale for *intimitetsspektret*, som er inspireret af Bruce Perrys forståelse af *intimitetsbarriereren*.

10

Modellen hjælper med at forstå, hvordan mennesker interagerer med hinanden, både mentalt og fysisk. Ifølge Perry er der forskellige niveauer af intimitet og folk har forskellige tærskler for, hvor tæt de kan komme på andre, baseret på deres erfaringer, eventuelle traumer og relationer. Disse erfaringer kan blive en **barriere** for nogle mennesker, hvilket Perry kalder for intimitetsbarrierer. Her, er der forskellige måder at være i relationer eller interaktioner på, baseret på graden af intimitet. De forskellige måder er:

- **Uforpligtende:** Formen kan være til stede eller parallel. Denne måde indikerer interaktioner, hvor der ikke er nogen dyb følelsesmæssig forbindelse.
- **Rutine:** Formen kan være udveksling eller deling. Her er der en vis grad af forudsigelighed og struktur. Her kan eleverne have udveksling eller deling af udtryk. Det kan være i relationer til klassekammerater, hvor man kender hinanden godt, men hvor der ikke nødvendigvis er en dyb følelsesmæssig forbindelse.
- **Personlig:** Formen kan være i form af gensidighed. Her er der en dybere forbindelse. Man deler måske personlige tanker og følelser samt at der er en følelse af tillid.
- **Intim:** Her er der en tæt kontakt fysisk eller mentalt. Det er kendetegnet ved stor tillid, følelsesmæssig nærhed og en stærk forpligtelse til hinanden.

På intimitetsspektret undersøger man, hvor den enkelte elev befinder sig lige nu i deres relation, interaktioner eller specifikke situationer til andre, hvorvidt der er en barriere, der besværliggør eleven i at bevæge sig på

spektret, og hvad der skal til, for at eleven kan gå fra et niveau til et andet. Det kan være en elev, der er totalt isoleret (og dermed uden for intimitetsspektret, men som man ønsker skal være uforpligtende til stede i undervisningen. Her kan man se på, både hvilke pædagogiske indsatser det kræver, og hvordan de fysiske rammer bedst understøtter det.

I forbindelse med denne evaluering har DCUM og psykolog Jesper Birck fulgt tre klasser, hvor der er foretaget observationer og interviews. Klasserne har fået løbende pædagogisk sparring af Jesper Birck. Sparringen har taget udgangspunkt i forståelsen af intimitetsbarrierer og intimitetsspektret, og hvordan eleverne har bevæget sig på spektret i specifikke relationer eller situationer i hverdagen.

Det pædagogiske personale i de tre følgeklasser har vurderet eleverne ud fra intimitetsspektret og sat konkrete mål for, hvor de ønsker at se eleven bevæge sig på spektret. Her, kan der være tale om stigende grad af fleksibilitet på spektret eller bevægelse den ene eller anden vej i specifikke relationer eller interaktioner - mentalt eller fysisk. Herefter har de overvejet, hvordan eleven kommer til det næste udviklingstrin, samt hvordan de nye fysiske rammer understøtter elevens sociale udvikling, og mulighed for at deltage i fællesskabet. På den måde har intimitetsspektret givet personalet en pædagogisk model at arbejde med eleverne ud fra, og koble til pædagogiske overvejelser, og hvordan rummet kan understøtte pædagogikken.

Ibrugtagningsprocessen

Ibrugtagningsprocessens formål, er at forberede det pædagogiske personale, til at udnytte de nye muligheder, der er tænkt ind i designet af klyngeområderne. Nye fysiske rammer giver nye muligheder, og det kalder også på ny adfærd, en ny bevidsthed og viden om, hvordan man bruger de nye fysiske rammer.

Skolen har inden indflytningen udarbejdet *rumvejledninger* til hvert område i klyngens indretning for at formidle intentionerne med den nye indretning. En rumvejledning er en guide, der beskriver hvert enkelt område i klyngen, hvad intentionen er med netop den indretning, og hvordan rummet skal benyttes og faciliteres. Derudover er der lavet små videoer, som viser og fortæller, hvordan rummet er indrettet og skal bruges. Rumvejledningerne har været anvendt igennem hele ibrugtagningsprocessen.

Ibrugtagningsprocessen har bestået af fire workshops med hele skolens personalegruppe:

- **Kick off personaledag** - 1 år inden indflytning
Præsentation af visionen og intentionen med de nye fysiske rammer og intro til ny pædagogisk mindset.
- **Ibrugtagningsworkshop** - 1/2 år inden indflytning
Indretning med valg af add-ons i klasserne samt forberedelse på samarbejdet i klyngerne.
- **Implementeringsworkshop** - 3 mdr. efter indflytning
Opsamling af erfaringer i forhold til gevinster og udfordringer ved ibrugtagning af de nye fysiske rammer.
- **Feedback workshop** - 1 år efter indflytning
Læring og resultater fra evalueringen.

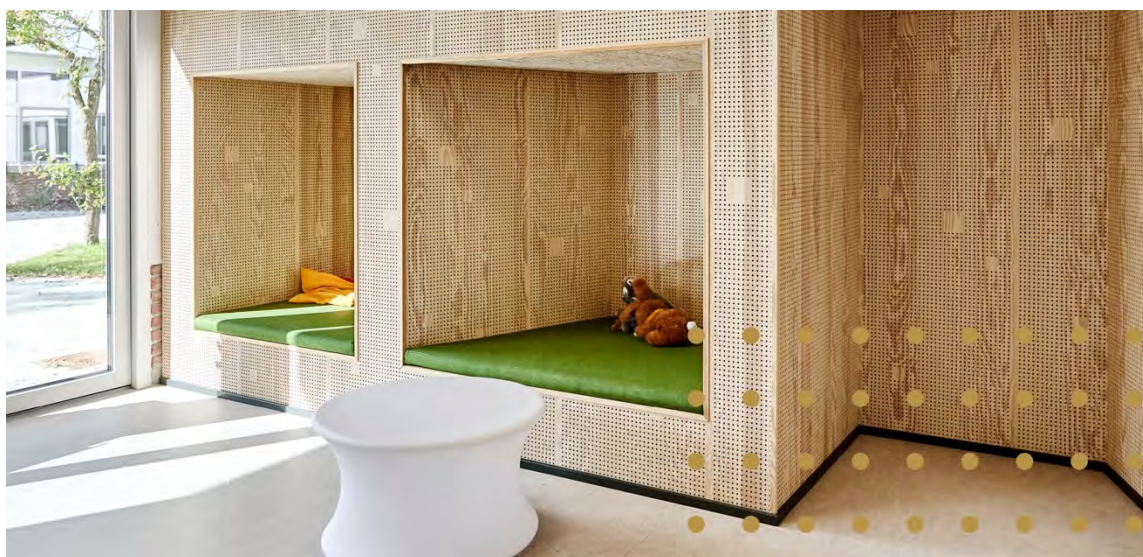
Metodisk tilgang

Vi har fokuseret på tre klasser i evalueringen for at afgrænse omfanget af undersøgelsen. Vi har derfor fulgt en klasse i indskolingen, en klasse på mellemtrinnet og en klasse i udskolingen. I udvælgelsen af klasserne er der lagt vægt på aldersmæssig spredning og diversitet i, hvilke udfordringer eleverne i de pågældende klasser har.

De tre følgeklasser er derfor de klasser, der evalueres på i projektet, og det er derfor også elever fra de tre følgeklasser, vi vil fortælle om igennem denne evaluering. Vi har indsamlet data i de tre klasser ved at:

- afholde møder med følgeklasserne ved indflytningen: Det pædagogiske personale har udvalgt tre elever fra hver deres klasse, og lavet en plan for den enkelte elevs muligheder for social udvikling ud fra intimitetsspektret, for at have en vurdering at tage udgangspunkt i.
- DCUM og Jesper Birch har foretaget observationer i to dage pr. klasse, med fokus på, hvordan eleverne indtager de fysiske rammer – både tre måneder efter flytningen og igen 10 måneder efter flytningen.
- DCUM har foretaget to fokusgruppeinterviews med hver følgeklasse i forlængelse af observationerne. Personalet er blevet interviewet om de fysiske rammer og om deres mål for eleverne.
- indsamle Stensagerskolens indberetninger, som sammenlignes med indberetningsskemaer inden flytningen.

Den metodiske tilgang og metodiske overvejelser udfoldes yderligere i kapitlet "Metode".

De nye fysiske rammer

Klyngen

I forbindelse med Stensagerskolens nye fysiske rammer har man organiseret klasserne i klynger. En klynge er et fællesskab bestående af tre klasseteams. Hver klynge består af tre klasselokaler, et fællesrum og garderober. Hver klasse har sin egen garderobe, som enten er placeret tæt ved fællesområdet eller ude på gangen lige uden for klyngen. Herunder beskrives de forskellige dele af en klynge: klassen, fællesrummet og garderoben.

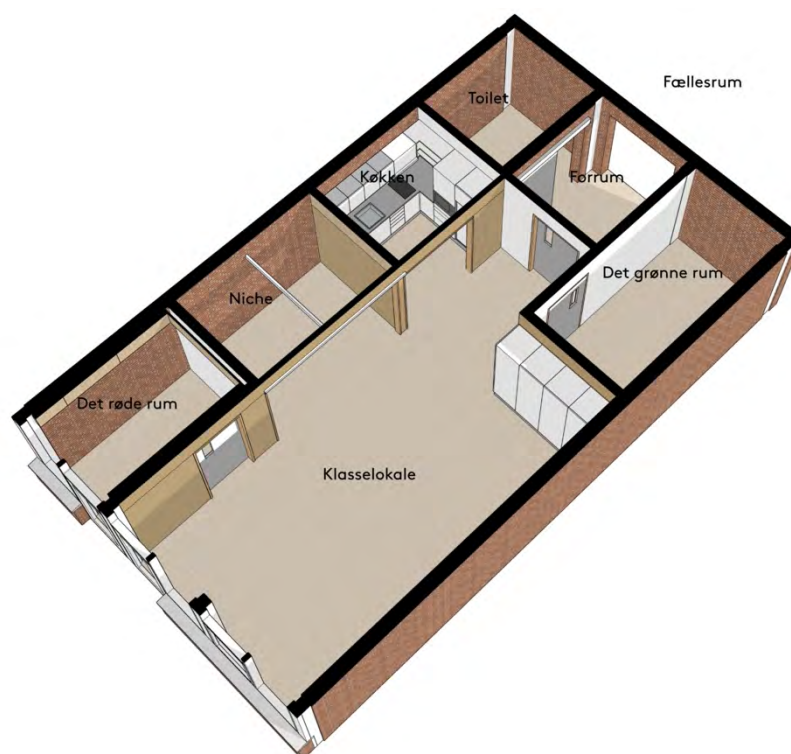

Klassen

14

Hver klasse har en størrelse svarende til et normalklasserum i folkeskolen. Én klasse består typisk af ca. ni elever og ca. fire til fem medarbejdere i form af lærere, pædagoger og medhjælpere. Klassen er opdelt og består af:

- ét større klasselokale, hvor der er plads til pædagogisk praksis for flere elever
- en niche, hvor der er mulighed for at deltage på afstand
- et lille grupperum kaldet "rødt rum", der giver mulighed for opdeling eller afskærmning
- et større, aflangt grupperum kaldet "grønt rum", som ligeledes giver mulighed for opdeling eller afskærmning. Fra en meter over døren og op til loftet er der hul, hvilket gør, at lyd kommer ind og ud.
- et tekøkken
- et toilet
- et forrum til klassen

Klassen er indrettet efter "rum-i-rum-princippet" for at give eleverne mulighed for at deltage "på kanten af fællesskabet", uden at de fysisk er isoleret fra de andre. Det giver mulighed for, at eleverne kan trække sig fra fællesskabet for at undgå, at de bliver overstimuleret og stresset, samtidig med at de stadig er tæt på fællesskabet. Eleverne kan således deltage i undervisningen på egne præmisser.

Formålene med hvert rum er:

15

Klasselokalet

- at skabe en ramme for fællesskab og læring
- at fungere som et rum for didaktisk praksis for alle elever
- at være "hjertet" i klassens miljø.

Grupperummene – det røde rum/det grønne rum

- at skærme elever, der har behov for dette
- at opdele klassen i mindre grupper
- at skabe et rum for hvile og ro.

Nichen

- at skabe et område, hvor man kan trække sig tilbage, men stadig forblive en del af klassens fællesskab
- at tilbyde et "huleagtigt" miljø, som nogle elever kan bruge til restitution eller øget koncentration.

Muligheder for add-ons

Hver klasse har haft mulighed for at vælge add-ons, som er specialudviklet inventar designet til at skabe rum-i-rummet. Det giver det pædagogiske personale mulighed for at indrette fleksibelt i forhold til den enkelte elevs behov.

Det pædagogiske personale kan f.eks. vælge skillevægge i nichen eller klassen, der monteres på faste skinner i loftet. De har også mulighed for at vælge mellem en halvdør eller en hel dør med glastrude til det lille rum "rød". Foran nichen er der opsat en gardinskinne, hvor det pædagogiske personale har kunnet vælge at få et brandhæmmende gardin hængt op, som kan skærme eleverne visuelt i nichen, og de kan vælge at få en halvdør i til køkkenet.

Ønsker det pædagogisk personale udskiftning af add-ons ved f.eks. nye elever og dermed nye behov, skal de have hjælp fra en servicemedarbejder. Alle add-ons er fastmonteret og kan ikke bare ændres af det pædagogiske personale.

16

Fællesrum

Fællesrummet fungerer som et samlingssted for klyngens tre klasser og bruges til både pauser, undervisning og pædagogiske aktiviteter på tværs af klasserne. Hver fællesrum har tre børnehuse. Det er små lydtætte nicher, som eleverne kan benytte, når de har brug for afskærmning og ro.

Fællesrummet deles af klyngens tre klasser. Det giver eleverne mulighed for at skabe relationer på tværs af klasserne, både spontant og planlagt. Klyngens teams organiserer aktiviteter på tværs af klasserne ude i fællesrummet, såsom niveaudelt undervisning, interessefællesskaber og aktiviteter, der fremmer og styrker fællesskabet. Klyngens fællesrum fungerer, som en forlængelse af klasselokalerne, og understøtter udviklingen af fællesskaber. Fællesrummet er indrettet med fokus på, at indretningen matcher elevernes kognitive alder. De tre teams i klyngen definerer, hvordan rummet skal bruges, så de gavner flest mulige elever.

Klyngeteamet har adgang til følgende:

- **Pusterum:** Et rum, der tildeles én elev, der har brug for længerevarende afskærmning
- **Grupperum:** Et lokale til pædagogisk arbejde med mindre elevgrupper
- **Hygiejnerum:** Primært for elever, der har behov for bleskift på briks
- **Lysgård:** Et aflukket udeområde med direkte adgang fra fællesrummet. Denne deles med en anden klynge

Garderoben

17

Når man ankommer til skolen, er elevgarderoben typisk det første stop. Hver klasse har 8-9 garderober, og hver elev har sin egen garderobe. Hvis der er flere end otte elever i en klasse, deler to elever en garderobeplads. De fleste garderober er placeret i de brede gange lige uden for klyngen, mens nogle er sat op inde i klyngen, tæt på klasselokalerne.

Garderoberne er designet således, at de er justerbare for at kunne tilpasses elevernes forskellige behov. F.eks. har halvdelen af garderoberne justerbare eller aftagelige skohylde og siddehylde, hvilket gør det muligt for kørestolsbrugere at nå knagerne. Hylernes placering kan også tilpasses, så højden passer bedre til den enkelte elev.

Yderligere er der mulighed for forskellige add-ons, som f.eks. en fastmonteret skillevæg til de elever, der har ekstra behov for afskærmning. Her er der også mulighed for at få ekstra opbevaringskasser ovenover den enkeltes garderobe til de elever, som bl.a. har mange hjælpemidler og meget udstyr.

Alle elever har hver sin kasse med sit billede på, så de nemt kan afkode, at det er der, deres ting skal i. Yderligere er der to støttesystemer i hver garderobe: en til de voksne og en til eleven. Støttesystemet består af to sorte velcrofelter, hvor man kan hænge piktogrammer op.

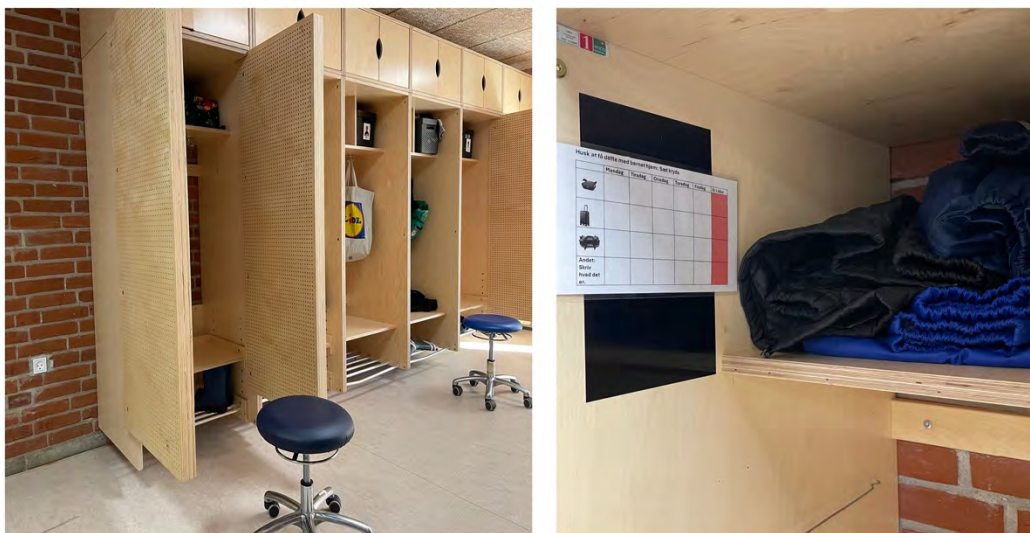
For voksensystemet, der hænger øverst, kan det f.eks. være:

- hvad man skal huske at give eleven med hjem de forskellige dage
- hvad man skal huske, når man skal på udflugter.

For elevens støttesystem, der hænger nederst, kan det være:

- piktogrammer med, hvordan man pakker ens taske ud
- hvilken rækkefølge, man kan tage overtøj på.

Formålet med at specialudvikle garderoben er, at den skal støtte elevernes læring i forbindelse med at tage overtøj af og på, og dermed øve elevernes selvstændighed. Et mål har bl.a. været at få eleveneres konfliktniveau ned, samtidig med at de ansatte har ønsket en garderobe, som er fleksibel og kan tilpasses den enkelte elevs behov.

Garderoberne er også bredere end standardmodellerne for at imødekomme behovet for tydelig organisering af overtøj og sko, og for at sikre adgang for kørestolsbrugere. Den ekstra plads giver også bedre arbejdsstillinger og mere rum for den voksne, der eventuelt skal hjælpe eleven i garderoben.

E

Elevernes sociale udvikling og deltagelse i fællesskaber

Det har været Stensagerskolens mål, at deres indsats med at koble nye fysiske rammer med et nyt pædagogisk mindset, skal kunne afspejles i en tydelig udvikling af elevernes sociale udvikling, og evne til i højere grad at deltage i fællesskaber. Vi har derfor opsat følgende læringsspørgsmål, som vi besvarer gennem en analyse i dette kapitel:

- Hvilke muligheder giver de nye fysiske rammer for, at eleverne kan deltage i fællesskabsrettede aktiviteter?

Vi vil i analysen gennemgå hvert rum. Først vil vi undersøge, hvilke pædagogiske overvejelser, personalet har gjort sig i forhold til brugen af de fysiske rammer, så de understøtter eleverne bedst muligt. Derefter vil vi komme endnu tættere på eleverne, ved at præsentere elevfortællinger, som skildrer, hvordan de fysiske rammer har haft betydning for elevens mulighed for at være deltagende (på kanten af) fællesskabet. Til slut vil vi lave en opsamlende analyse.

Klassen

Det kræver en høj pædagogisk faglighed, for at klassen er tilpasset elevernes behov via de valg, der træffes i forhold til de add-ons, som personalet kan vælge, og i forhold til, hvordan de indretter og tilpasser rummene. Det pædagogiske personale må gøre sig overvejelser om, hvilke rum kroge eller pladser eleverne vil have størst gavn af. Det er altså først, når de fysiske rum bliver koblet med den pædagogiske faglighed, at rummene formår at understøtte eleverne.

De tre klasser, vi har fulgt, har valgt stort set de samme add-ons i indretningen af klassen. Alligevel fremstår de tre klasser forskellige i deres udtryk.

I **klasselokalet**, hvor personalet har fællesundervisning med eleverne, har det pædagogiske personale haft mulighed for at vælge at få sat en fastmonteret skillevæg op, for at skabe en ekstra krog i det store rum. En mulighed, som både indskolings- og udskolingsklassen har benyttet sig af. I indskolingsklassen har det givet mulighed for, at

en af eleverne har sin egen plads på den anden side af skillevæggen. Det er en elev, der ikke kan deltage i fællesundervisningen, men som stadig kan være fysisk tæt på. I udskolingsklassen har det givet det pædagogiske personale mulighed for at lave en voksenkrog og en ungekrog adskilt af den fastmonterede skillevæg. På skillevæggen har personalet hængt piktogrammer, alfabetet, en kalender og andre undervisningsunderstøttende artefakter. I mellemtrinnsklassen har man ikke valgt den fastmonterede skillevæg, men i stedet har de sat en lille, lav, flytbar skillevæg op, for at få lidt mindre rumdeling, som de kan ændre ved behov.

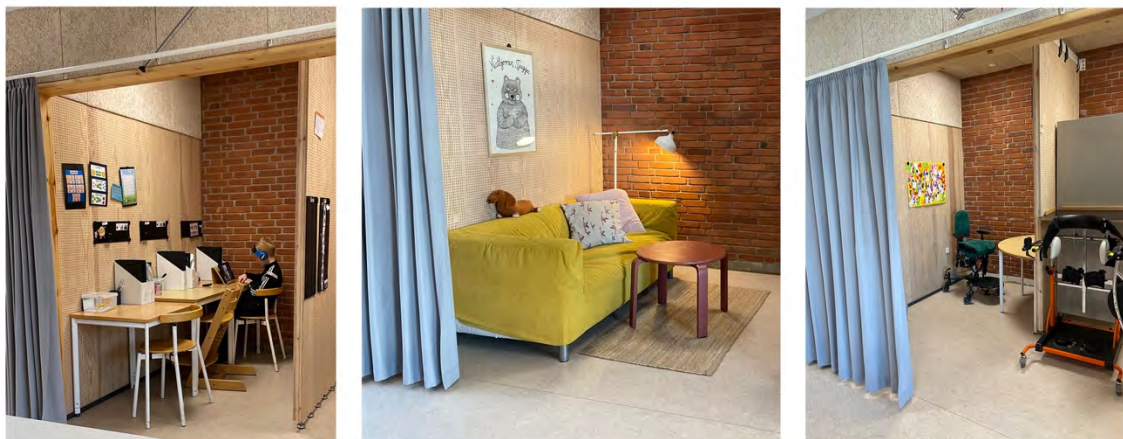

Midt i klassen er der en åben **niche**. I nichen kan eleverne trække sig tilbage, men stadig være en del af fællesskabet. En af valgmulighederne er at få sat en fastmonteret skillevæg op i midten af nichen. Indskolingsklassen har valgt af få to fastmonterede skillevægge op midt i nichen i forlængelse af hinanden. Det giver mulighed for at sætte flere arbejdsborde op til eleverne. Her, er der placeret arbejdsborde langs væggen, og piktogrammer hængt bag eleverne, på skillevæggen. På venstre side af skillevæggen sidder tre elever ved arbejdsborde, på den anden side af skillevæggen sidder to elever ved arbejdsborde.

Med denne opstilling kan der sidde fem elever ved hver deres bord, og lave arbejdsopgaver inde i nichen. Udskolingsklassen har også valgt at få en fastmonteret skillevæg op i nichen.

Dog kun én skillevæg, så den går ikke hele vejen igennem nichen. Her er der en elev på hver side af skillevæggen, der har en plads, hvor de holder pause og laver individuelle opgaver. Mellemtrinnsklassen har valgt at bruge nichen helt anderledes. De har *ikke* sat en skillevæg op, men har indrettet nichen mere, som et teenageværelse. Inde i nichen står en gul sofa, et lille sofabord med et tæppe under, og på væggen hænger en plakat med en tegning af en elefant. Her har eleverne mulighed for at trække sig ind i mere hjemlige rammer, hvis de har behov for at skærme sig.

Alle tre klasser har valgt at benytte mulighed for at få sat et gardin op foran nichen. Gardinet kan trækkes for, så det både skærmer nichen og det lille "røde" grupperum, hvor der ellers er et lille vindue i døren. Gardinet giver de tre klasser mulighed for at skærme eleverne i nichen og i det "røde" grupperum. En løsning de alle tre klasser er meget glade for, og som de alle bruger til visuel afskærmning i løbet af dagen.

Med de to rum, som ligger inde i klasselokalet, har det pædagogiske personale haft mulighed for at vælge enten en halv- eller en hel dør til rummene. Her har alle tre klasser valgt at få en hel dør i, da det giver bedre mulighed for afskærmning og ro. Det pædagogiske personale har gjort sig pædagogiske overvejelser om, hvordan de vil bruge de to rum.

Det ene rum - det "grønne" - har et hul fra en meter over døren og op til loftet. Det betyder, at man kan høre, hvad der sker på den anden side. Alle tre klasser har valgt at benytte de to rum i klassen til at give udvalgte elever deres egen afskærmet plads. Sådan at, der er ro i det "røde" rum for elever, der har det svært, og der er en terrassedør, som eleven kan benytte til ind- og udgang for at undgå at skulle igennem hele klassen, når eleverne kommer og går.

Det har både indskoling- og udskolingsklassen benyttet til en enkelt af deres elever, som har svært ved at være en del af klassefællesskabet og derfor kan få ro i det "røde" rum. Her er der mulighed for, at eleven kan åbne døren, og dermed være med auditivt i fællesskabet, men begrænset fysisk. Det "grønne" rum er lidt større. Alle tre klasser har valgt at placere arbejdsborde i det "grønne" rum, så flere elever deler rummet, til at kunne trække sig på sin egen plads.

På trods af at alle tre klasser har de samme fysiske forudsætninger, og at de add-ons, de har valgt, har været stort set de samme, så er oplevelsen af de tre klasselokaler forskellige, da de har indrettet sig forskelligt. Når man træder ind i indskolingsklassen, er man ikke i tvivl om, at det er et klasselokale, man træder ind i. Alle eleverne har et individuelt arbejdsbord. I klasselokalet hænger der intet overflødigt på væggene, men alt, der hænger, understøtter elevernes læring og udvikling, som f.eks. en kalender, piktogrammer og alfabetet. Det står i kontrast til mellemtrinnsklassen, hvor klasselokalet i højere grad fremstår som en stue. Det emmer af hjemlighed. De har ønsket at skabe en varm uformel stemning, for at skabe tryghed for eleverne. Her, står der friske blomster på bordene og i krogene, der hænger en hjemmelavet flagranke i loftet, og der er en lænestol midt i klasselokalet. Udsmykningen skiftes jævnligt efter elevernes interesser og kreationer. Udskolingsklassen er indrettet med hjælpere til læring som f.eks. alfabetet, ugens ord, ugens talemåde, et landkort og piktogrammer, som indikerer at det er en skole. Samtidig er der hjemlige artefakter, som en sækkestol, planter, vaser og billeder af eleverne.

Eleverne deltager på kanten af klassefællesskabet i klasselokalet

Nu skal klassen have "fagtesange" i klasselokalet. Det foregår ved, at eleverne sidder på stole foran storskærmen, og synger med på sange på skærmen. Mathilde, Marius, Sofia og Anders deltager. Esben sidder i nichen på sin plads og laver LEGO. Han vil ikke være med til fagtesange, siger han.

Isak spiller med en bold i sit rum. Døren er åben til hans rum. Mustafa er på sin plads bag skillevæggen i klasserummet. Han laver arbejdsopgaver.

Efter fem minutter ringer et ur, og Esben får sin iPad. Han sidder stadig på sin plads. Nu med en iPad.

Sofia vælger en ny sang på skærmen og sætter sig på sin stol. Den handler om månederne, og hun siger: "Esben har fødselsdag i januar." Esben vender sig rundtovre i nichen og bekræfter.

Da sangen går i gang, falder Mustafa ned fra sin stol på sin plads. Sofia reagerer på det, og vil gå hen til Mustafa på den anden side af skillevæggen i klassen. Sofia får at vide, at personalet har styr på det, og hun vender tilbage til sin plads og synger med.

I klassens hjerte - klasselokalet - har det pædagogiske personale mulighed for at tilbyde fælles klasseundervisning. Her bliver skærmen ofte brugt som understøttelse, og eleverne sidder på hver deres stol, som sirligt er opsat. Esben er ofte ikke med til fællesundervisningen, men bliver altid tilbudt at deltage. Personalet sætter stolen op, som de andres. Den står tom, når han ikke deltager, men den er klar til ham, hvis han skulle blive fristet. Esben sidder på sin plads i nichen, når han ikke deltager i fællesundervisningen. Her sidder han med front mod væggen og med ryggen til undervisningen. Således kan Esben altså følge med auditivt, hvilket gør, at han flere gange bliver involveret. Som i eksemplet ovenfor, hvor Sofia nævner Esben, da måneden januar bliver nævnt. Esben bekræfter, at han er født i januar. Han er derfor ikke kun til stede, han har også en udveksling med de andre elever, som deltager i fællesundervisningen.

Det samme oplever vi under samling. Her benytter personalet muligheden for at inddrage Esben, da de kører nogle runder, hvor personalet f.eks. spørger til humør, og hvem der er i skole. Hver gang det er Esbens tur, spørger personalet ham og går hen til Esben i nichen og giver ham highfive, når han har svaret. Selvom han sidder i nichen, med ryggen til, svarer han altid personalet relevant. Personalet har altså mulighed for at inkludere Esben, og Esben har mulighed for at deltage på kanten af fællesskabet. Personalet griber netop den mulighed, som de fysiske rammer er med til at give, og inkluderer altså Esben i fællesundervisningen, selvom han sidder i nichen.

Isak deltager heller ikke i fagtesange. Han er i sit rum, som er et lukket rum med udgang til klassen - det "grønne" rum. Hans dør er åben, så han nemt kan tilslutte sig, hvis han får lyst. Han kan høre musikken fra fagtesangene, men kan ikke se sine klassekammerater. Isaks' plads i det "grønne" rum giver ham mulighed for at være uforpligtende i fællesskabet.

I klasselokalet er der sat en fastmonteret skillevæg op. På den ene side af skillevæggen er der fællesundervisning, og på den anden side har Mustafa en skærmet plads. Det pædagogiske personale har vurderet, at Mustafa har mest udbytte af at sidde individuelt og lave opgaver, understøttet af et pædagogisk personale, som fast er sammen med ham. Mustafa er god til at sidde og lave sine opgaver, og når han ikke har brug for støtte, har personalet til Mustafa, mulighed for at hjælpe i fællesundervisningen. Personalet sidder på en stol med hjul, og kan nemt rulle frem og tilbage fra fællesbordet og om til Mustafa. Dette kan altså frigøre et ekstra sæt hænder periodisk inde i klassen. Omvendt, så kan eleverne også forstyrres af Mustafa, som nogle gange larmer. Det oplever vi f.eks. i eksemplet, hvor Mustafa falder ned fra stolen. Her bliver Sofia afledt, og vil undersøge, hvad der sker. Således er eleverne tvunget til at arbejde med deres toleranceevne overfor hinanden.

Det giver det pædagogiske personale muligheder og begrænsninger i forhold til, at eleverne hele tiden skal arbejde med at tolerere hinanden. Mustafa arbejder med at tolerere de øvrige elever, når de f.eks. hører musik eller slukker lyset til mindfulness. Omvendt, så øver de andre elever sig på at tolerere Mustafa, når han har mange lyde og løber rundt i klasselokalet. Disse situationer har Mustafa tidligere haft meget svært ved at være i, men nu tolererer han det i langt højere grad. Det kan skyldes, at han eksponeres for det, og at han, til forskel fra den gamle skole, nu er visuelt skærmet. Hvor Mustafa i de gamle lokaler kunne følge med i fællesundervisningen både auditivt og visuelt, så kan han i dag kun følge med auditivt. Det kan frigive overskud, og dermed større tolerance.

Stensagerskolens nye klasselokale tilbyder det pædagogiske personale at lave en undervisning, hvor eleverne netop har mulighed for at deltage på forskellige måder - uden fysisk at være langt væk fra klassefællesskabet. Klasselokalet giver det pædagogiske personale mulighed for, at de kan lade eleverne deltage i fællesundervisning på forskellige præmisser. Nogle kan være deltagende, andre kan sidde i deres rum med lukket dør, i deres rum med åben dør, eller som Esben, sidde i nichen og være deltagende derfra. Det er muligheder, som det pædagogiske personale benytter, ved netop at inkludere elever i fællesundervisningen, som ellers ikke fysisk sidder i klasserummet. Koblingen mellem de muligheder det fysiske klasserum giver, og personalets pædagogiske tiltag, sætter rammerne for, at eleverne kan deltage på kanten af fællesskabet.

Magnus' verden er blevet større ud fra det "røde" rum

24

Magnus kommer løbende fra klyngen, ind i klassen og ned til sit rum. På vejen dertil bliver han afledt af et par solbriller, der ligger på bordet, som han griber. Magnus smækker døren til sit rum.

Han kommer ud igen. "*Pilen passer ikke,*" siger han. Det er pilen på dagsprogrammet for klassen, han mener. Det hænger på skillevæggen og peger ikke på det rigtige piktogram. Et personale rykker pilen, så den passer. Magnus afledes af Sebastians iPad, der ligger i nichen. Han tager den, men afleverer den også hurtigt tilbage igen. Magnus går på sit rum igen.

Efter et øjeblik åbner Magnus døren og kigger ud. Han griner og sætter i løb ud af klassen og ud i klyngen. Han kommer hurtigt retur med et personale. Han har meget lyd på. Lasse konkluderer: "*Magnus larmer.*"

Personalet kommer ud fra Magnus rum, han lukker døren og trækker gardinet for hans dør, så Magnus ikke kan se ud ad det lille vindue i døren, og blive afledt af de andre elever, der har billedkunst i klasselokalet.

Magnus går i udskolingsklassen. Han har sit eget rum, som er det "røde" rum. I døren er der en lille, aflang rude, som man kan kigge ind og ud af. Inde i Magnus rum er der et stort vinduesparti ud til legepladsen. Dette vinduesparti er afskærmet med film på ruden, så Magnus ikke bliver afledt af leg på legepladsen. Magnus har fra sit rum direkte udgang til klassen, hvor der er undervisning omkring et stort bord.

Oprindeligt havde Magnus fået tildelt klyngens "pusterum", men i et forsøg på at få Magnus tættere på klassefællesskabet, valgte det pædagogiske personale, at han skulle have det "røde" rum i stedet. På den gamle skole havde Magnus ligeledes et rum for sig selv. Her skulle han dog igennem tre døre, før han kom ud til klassefællesskabet. Magnus er altså kommet fysisk tættere på klassefællesskabet med det "røde" rum.

I eksemplet skildres det, hvordan Magnus nu har sin gang igennem klasseværelset. Han bliver konstant afledt, af alle de indtryk, han møder på sin vej. Det pædagogiske personale beskriver det selv som, at Magnus nu bliver udsat for den virkelige verden, hvor han før var langt mere isoleret. Nu bliver Magnus eksponeret for den verden han er en del af, og han skal nu lære at navigere i den. Magnus kunne tidligere gå direkte fra sit rum og udenfor. Derfor var han beskyttet fra omverden.

Det pædagogiske personale beskriver de nye rammer, som en form for social træning. Når Magnus kommer med bussen, skal han først igennem en stor legeplads med masser af børn, han ikke kender. Derefter skal han igennem fællesrummet med mere kendte elever, før han rammer klassen, hvor hans klassekammerater typisk er. Og herfra kan han tilgå sit eget trygge rum, hvor han er alene, men hvor han også har mulighed for at tilgå fællesskabet.

Det pædagogiske personale gør sig mange overvejelser om, at Magnus skal tilbydes fællesskabet uden, at det er et krav. Når der er samling, informerer de Magnus om, at der er samling, og så åbner de døren til hans rum, hvor han kan kigge ud på skærmen og på sine klassekammerater. Nogle dage kommer Magnus også ud af sit rum og deltager i samlingen. I eksemplet er Magnus isoleret i sit rum, da personalet trækker gardinet for, så det skærmer det lille vindue i døren. Dermed kan Magnus hverken se eller høre klassefællesskabet. Det pædagogiske

personale fortæller, at de gør dette, da de vurderer, at Magnus er overstimuleret. Da der senere er musik, bliver gardinet trukket fra igen, og døren åbnes. Det pædagogiske personale tilbyder nu, uden ord, at Magnus kan deltage på kanten af fællesskabet.

Disse muligheder havde han ikke tidligere på den gamle skole, hvor hans rum fysisk lå langt væk, og derfor krævede det mere at være deltagende i fællesskabet. Nu har Magnus mulighed for både at observere fællesskabet, være på kanten af fællesskabet eller deltage i fællesskabet - med ganske få skridt. Magnus er altså gået fra at være isoleret, til at være til stede i fællesskabet. På den måde hænger pædagogik og fysiske rammer sammen, så en elev som Magnus kan tilbydes at være en del af fællesskabet. Et fællesskab, der stimulerer ham, på godt og ondt.

Lydene trækker Mikkel ud af det "grønne" rum og ud i klassefællesskabet

Mikkel sidder i sit rum, det "grønne" rum, og laver arbejdsopgaver. Han opfanger noget snak ude fra klassen. Han rejser sig, kigger ud og ser en gruppe sidde og tegne. Han bevæger sig ud af sit rum, og søger kort hen til bordet, hvor de andre sidder og tegner.

Han kan ikke helt være i det, og går ud i børnehuset i fællesrummet kort og leger.

Han kigger jævnligt ind i klassen, på gruppen ved bordet. Han rejser sig af flere omgange og synes at nærme sig klassen.

Til sidst går han ind i klassen og sætter sig ved bordet. Han har svært ved at falde til ro i det, og trækker sig kort efter. Da han går derfra, kommenterer han for sig selv, hvad de andre laver: *"Drawing and pointing."*

Han vil herefter gerne tegne selv. Et personale og Mikkel tager tegneredskaber fra fællesbordet, med ind på hans plads i det grønne rum, hvor han sætter sig og tegner. Døren står på klem.

Mikkel har sit eget rum - det "grønne" rum. Det ligger fysisk på kanten af både klassefællesskabet og fællesrummet. Her, er der ikke langt fra Mikkels' rum og ud i fællesrummet, ligesom der ikke er langt ind i klasselokalet.

På den gamle skole delte Mikkel et mindre rum med Niels fra sin klasse. Rummet havde en dør, der førte ud til klasselokalet. For at komme ind i rummet skulle man igennem klasselokalet. Mikkel og Niels opholdt sig oftest i deres rum, så personalet var afhængige af hele tiden at skulle ind til dem. Rummet fungerede som en aflukket hule for dem, hvor de ikke søgte kontakt med andre.

Når Mikkel går ud af sit rum, kan han enten gå ude i klasselokalet til højre, eller ud i fællesrummet til venstre. Det særlige ved dette rum er, at fra en meter over døren er væggen ikke ført helt op til loftet - der er altså et

hul. Det vil sige, at Mikkel kan lukke døren til sit rum, men han er ikke auditivt skærmet, kun visuelt. Det pædagogiske personale var lidt nervøse for dette inden indflytningen, da Mikkel har mange og høje lyde, og derfor kan lave meget larm, som kan virke forstyrrende for de andre elever. Omvendt bliver Mikkel ofte forstyrret af andres lyde.

Eksemplet viser, hvordan Mikkel har muligheden for at være visuelt skærmet i sit rum. Da Mikkel hører lyde ud fra klasserummet, bliver han nysgerrig og trækker ud i klassen. Her kan han selv gå til og fra aktiviteten, og han kan hele tiden trække sig tilbage til sit rum. Samme mulighed har han også til fællesrummet, hvor han også nemt kan gå ud og tilbage igen i sin trykzone. Mikkel deltager på kanten af fællesskabet, da han laver den samme aktivitet som de andre elever. Det sker fra hans eget rum, men med åben dør ud til resten af klassen. Mikkel kan selv deltage på det niveau, han ønsker på dagen. Mikkel er altså i uforpligtende kontakt til de andre klassekammerater i den situation.

Mikkel over, på eget initiativ, at være social med andre elever. Det gælder både de mere kendte ansigter i sin egen klasse og potentielt nye venner fra de andre klasser, som han møder ude i fællesrummet. Personalet beskriver, at Mikkel er mere deltagende i fællesskabet i de nye rammer, netop fordi han selv tilvælger det, da han auditivt bliver nysgerrig. Generelt oplever personalet en dreng i langt større trivsel. Mikkel er deltagende i aktiviteter i løbet af dagen, og går også med ud i frikvarteret. Tidligere kunne de ikke få ham med udenfor, men nu efterspørger han selv gåture og leger også gemmeleg med de andre elever i frikvarteret. Personalet oplever ham i grundlæggende bedre trivsel.

Det pædagogiske personale fortæller, at koblingen mellem de nye rammer og de pædagogiske indsatser, har medvirket til den bedre trivsel hos Mikkel. Mikkel har med sit rum - der ligger lige mellem klyngefællesskab og klassefællesskab - selv kunne udforske fællesskabet, og så snart han har vist interesse, har personalet understøttet dette yderligere med f.eks. legeaftaler med elever fra klyngen eller aktiviteter, som han har vist interesse for. Det pædagogiske personale, har sat en struktur for Mikkel, men som ikke er mere stram, end at han har mulighed for selv at udforske hvad der sker omkring ham, i løbet af dagen. De fremhæver, at efter Mikkel i højere grad har fået mulighed for - både grundet fysiske rammer og pædagogik - selv at kunne til- og fravælge fællesskabet, så tilvælger Mikkel fællesskabet i langt højere grad.

Det kan konkluderes, at det "grønne" rum, som Mikkel har fået tildelt, giver ham mulighed for at deltage på kanten af fællesskabet - og også deltage i fællesskabet. Han kan trække sig fysisk og skærmes visuelt, men hele tiden blive mindet om fællesskabet auditivt, grundet hullet over døren. Når han bliver nysgerrig på, hvad han hører, kan han tilslutte sig fællesskabet - både i klassen og i fællesrummet. På den måde, har de fysiske rammer - koblet med pædagogikken - medvirket til, at udvikle Mikkels' sociale kompetencer og muligheder for at deltage i fællesskabet.

Fra isolation, til observation i nichen, til deltagelse i undervisningen

Sebastian holder pause i nichen. Her sidder han i sin lænestol og ser iPad. Klassen skal lave "skøre historier". Et personale kommer ind til Sebastian i nichen, og fortæller, at de skal lave skøre historier. Sebastian kigger op på sine piktogrammer og nikker. Det stemmer. Han sætter sig i sin kørestol, og han kører hen til fællesbordet, hvor de andre elever fra klassen sidder klar.

Personalet vælger tre piktogrammer, og Sebastian råber "Sebastian!". Han får nu lov at vælge mellem tre piktogrammer, som skildrer, hvad historien kan handle om. Han vælger piktogrammet med bjørnen. Turen går videre. Da det er Majkens tur, tager Sebastian fat i piktogrammet, så de sammen sætter det på. "Hvor er I gode til at samarbejde," siger personalet.

Turen går videre, men Sebastian vil gerne vælge igen. Han knuger sine hænder, presser tænderne sammen og bliver rød i hovedet. Et andet personale kommer hen, stiller sig bag Sebastian og holder en hånd på hans bryst. De trækker sammen vejret højt og dybt. Sebastian falder mere til ro og er igen nærværende i undervisningen.

Nichen er Sebastians faste plads. På den gamle skole sad han alene i et afsides lokale, hvor han gennem en rude kunne se ind til de andre i klassen. Sebastian er gangbesværet og anvender hjælpemidler. På den gamle skole besværliggjorde det Sebastians deltagelsesmuligheder, da han skulle gennem en dørkarm for at deltage i undervisningen og fællesskabet.

I de nye rammer har Sebastian sin plads i nichen. Der er en fastmonteret skillevæg i midten af nichen. På den ene side af skillevæggen sidder Sebastian. Her har han en lænestol og et bord. På den anden side af skillevæggen har en anden elev, Leo, en plads. Den er afskærmet, så Leo visuelt ikke kan se ud, når han sidder der. Sebastian bruger primært sin plads til at holde pauser. Nichen er afskærmet med et gardin, som eleverne og det pædagogiske personale kan trække for eller fra. På væggen over Sebastians skrivebord hænger der en lodret, sort tavle med piktogrammer, som viser hvad han skal i løbet af skoledagen, hvilket vi oplever ham benytte i eksemplet.

I eksemplet sidder Sebastian i nichen og har pause med sin iPad. Her er gardinet trukket fra, så han kan se ud i klasselokalet. Personalet kommer og guider Sebastian, som understøttes af piktogrammer. Sebastian er deltagende i klasseundervisningen på lige fod med sine klassekammerater. I eksemplet går Sebastian fra at være til stede i fællesskabet, da han sidder i nichen, til at være deltagende i "skøre historier". Omend det kan være svært at vente på sin tur, så lykkes det for Sebastian, med kærlig guidning af et personale. Han er ikke bare deltagende, han er gensidig i kontakten med sin klassekammerat, Majken. En klassekammerat han også senere sender luftkys til over bordet. Det er en anden dagligdag, end Sebastian har haft førhen.

Tidligere var personalet 1:1 med Sebastian hele tiden. Han deltog sjældent i undervisningen, og var isoleret i sit eget rum. Sebastian var plaget af slemme epileptiske anfald med høje lyde. Sebastian havde det så svært, at han

ikke ville spise, hvilket endte med, at han fik mad gennem sonde. Sebastian har også tidligere haft slemme angstanfald, når han var sammen med andre elever.

Inden flytningen brugte Sebastian ikke piktogrammer. Han blev stresset over at have dem, og rev dem ned. De fremstod nærmest som en påmindelse om alt det, han ikke kunne deltage i. Personalet satte et mål om, at Sebastian skulle finde støtte i at benytte piktogrammer. De havde ligeledes et mål om, at han kunne være til stede i dele af undervisningen, men de mente, at det var for ambitiøst, at han kunne deltage i undervisningen. Efter flytningen til de nye fysiske rammer har Sebastians læringskurve været stejl, og Sebastian har udviklet sig mere, end det pædagogiske personale havde turde håbe på.

Det pædagogiske personale har formået at samtænke pædagogik og de fysiske rammer. Pædagogisk har de haft fokus på at skabe en fast visuel struktur, som bliver overholdt. Det pædagogiske personale har ligeledes arbejdet med at finde strategier for Sebastian, til at undgå angstanfald i undervisningen, så han kan deltage. Det ser vi i eksemplet, hvor personalet hjælper Sebastian til at finde ro og undgå angstanfald ved at trække vejret med ham. Pædagogiske tiltag der, i koblingen med de fysiske rammer, har virket.

Med Sebastians plads i nichen er han fysisk placeret i klassen, men stadig med mulighed for visuel afskærmning ved at trække gardinet for i nichen. Han er en smule på afstand, men samtidig midt i det hele. Sebastians' placering i nichen har medført, at personalet nemmere kan inddrage ham i undervisningen. Hans nysgerrighed for undervisningen er dermed vokset, da han kan deltage på kanten af fællesskabet fra sine trygge rammer i nichen. Og i dag *deltager* han ved fællesbordet i klassen i al undervisning og til spisning - sammen med de andre elever. Sebastian sætter sig nu, på eget initiativ, i sin kørestol og kører hen til bordet og deltager i fællesskabet, som det mest naturlige. Sebastian er gået fra at være totalt isoleret på den gamle skole, til først at deltage på kanten af fællesskabet fra nichen, til i dag at være deltagende i fællesskabet med sine klassekammerater.

Det pædagogiske personale oplever nu en elev, der smiler, griner, interagerer med sine klassekammerater og spejler sig i deres reaktioner. Personalet har formået at finde en pædagogisk retning, som sammen med de fysiske rammer, har skabt den store udvikling for Sebastian, hvor han altså er gået fra at være i massiv mistrivsel til trivsel.

Fællesrummet

Fællesrummene er indrettet forskelligt i de tre klynger, vi har fulgt, men med tydeligt fokus på elevernes alder og udviklingstrin. Det eneste, der er ens for alle fællesrum er, at de er indrettet med tre børnehuse, som er med til at skabe rum-i-rum. I indskolingsklassen er **fællesrummet** meget sparsomt indrettet. Midt i rummet hænger en gyngende ned fra loftet. Her hænger der også et reb med et rundt sæde, som kan bruges til at gyngende på. Derudover står en lille rund trampolin, et højskab og en kasse med en pude, som eleverne kan sidde på. Gyngen i fællesrummet bruges skiftevis af eleverne på tværs af de tre klasser, når eleverne skal holde pause og stimuleres. Gyngen fylder meget, så der er ikke plads til meget andet i fællesrummet. De andre eleverne bruger dog børnehusene, hvor de både leger, sidder og læser eller ser iPad.

I mellemtrinnsklassen virker fællesrummet som en 'hjemlig' forlængelse af klasselokalet. Det er indrettet med et hjørne med to sofaer og et sofabord. Ved siden af er der to kurve med store legoklodser i gummi, der er også et bord med taburetter. Her ligger papir, tuscher og modellervoks, som indbyder til kreativitet. I loftet hænger små fugle i en snor. Her, er der opsat en fastmonteret skillevæg i fællesrummet. På skillevæggen hænger en plakat, hvor der står "Børn som mig" og er tegninger af børn, der ser forskellige ud.

I lysgården er der et bordbænkesæt og en hængekøje. På det indbyggede hus hænger en rød postkasse, hvor der står "post". Eleverne er ofte ovre for at kigge i den og lægger også breve i. Hele rummet indbyder til hygge og at "hænge ud".

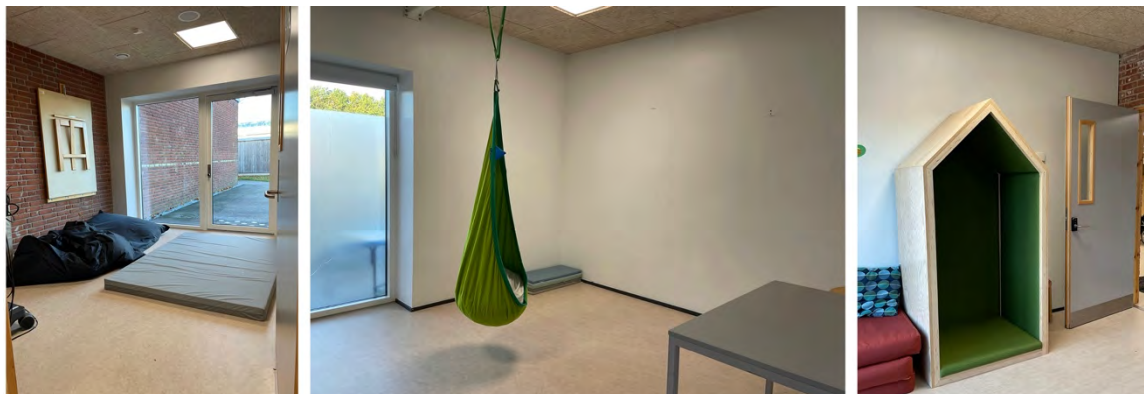
Det pædagogiske personale bruger fællesrummet til leg og undervisning, og elever på tværs af klasserne mødes spontant i fællesrummet. Indretning og brug af rummet understøtter fællesskabet, afslapning samt leg og læring. Netop i fællesrummet i mellemtrinnet oplevede vi langt mere liv og aktivitet end i de to andre fællesrum. Dette hænger højst sandsynligt sammen med, at netop dette klyngeteam havde gjort meget ud af indretning, og det pædagogiske personale trak bevidst derud med aktiviteter. Det tiltrak eleverne til at deltage i leg og læring.

I udskolingen er fællesrummet sparsomt indrettet. De har opsat en skillevæg for at skabe afskærmning. Bag denne står et bordfodboldbord. Udskolingsklyngen har fået tildelt et ekstra børnehus. Det står fra væggen midt i fællesrummet. Det er med til at give en ekstra krog. Her står en trækasse med en pude, som eleverne kan sidde på.

På den anden side af børnehuset står et bord med stole. Midt i rummet er ophængt en rund sansegynge og en hængekøjegynge. Langs væggen står to motionscykler og en gyngestol.

30

Generelt bruger udskolingsklassen ikke fællesrummet særlig meget, de benytter mest børnehusene. En elev, Sussi, bruger fællesrummet og lysgården til at ligge og blive stimuleret på forskellige måder. Det kan forstyrre i klasselokalet, men i fællesrummet er der ro, og det er et mere uformelt rum. Derfor kan Sussi naturligt trække sig derud og få mere ro.

Hver klynge har et **pusterum**, som de deles om. Derfor er der kun én elev pr. klynge, der har mulighed for at få sit eget, afsides rum, væk fra klassen. Her vurderes det af ledelsen, hvilken elev der får mest ud af dette tilbud. I de tre klasser vi har fulgt, er det kun mellemtrinsklassen, der har en elev, som er tilknyttet pusterummet. Eleven har rummet, da eleven kan blive presset af andre elever, hvilket kan føre til, at eleven er udadreagerende. Derfor vurderede ledelsen, at netop denne elev skulle tildeles pusterummet.

Eleven kan afskærmes, men er også hele tiden tæt på fællesrummet og klassens garderobe og kan derfor trække ud til de andre elever.

Mikkel skaber relationer i fællesrummet

Mikkel har sit eget rum i klassen. Det er det "grønne" rum, lige inden for i klassen til højre. Det er aflangt og med højt til loftet. Rummet er ikke lukket helt op til loftet. I det der er hul fra en meter over døren og op til loftet.

Ude i fællesrummet leger nogle børn fra de andre klasser. Mikkel sidder på sit rum. Han hører lyde ude fra fællesrummet. Han lægger sin iPad og løber ud i fællesrummet. Han løber ind i det indbyggede børnehus og står og observerer. Så løber han ind på sit rum igen og sætter sig i sin sofa. Han sidder der ikke længe, før hans opmærksomhed igen trækker ham ud til lydene ude i fællesrummet. Han tager sit sværd med ud i fællesrummet. Han står på afstand og lader som om, at han rammer Viktor fra naboklassen. Viktor lægger sig ned og tager sig til brystet, som om han er ramt.

Et personale fra Mikkel's klasse, sidder med en elev og leger med plus-plusser i fællesrummet. Mikkel og Viktor tilslutter sig, og bygger et sværd til Viktor ud af plus-plusser. De leger længe med deres sværd, før Mikkel igen søger ind på sit rum, og sætter sig i sofaen med sin iPad.

Intentionen med at have en klynge med tre klasser er, at skabe relationer på tværs af klasserne, både spontant og planlagt. I eksemplet med Mikkel oplever vi netop, hvordan Mikkel spontant skaber relationer på tværs af klassen. Mikkel bliver nysgerrig på en leg, Viktor har gang i, og da Mikkel's rum ligger, hvor det gør, har han nem adgang til at tilslutte sig legen. Ude i fællesrummet sidder et personale fra Mikkel's klasse med en elev fra klassen og leger med plus-plusser. Mikkel og Viktor tilslutter sig, og bygger et sværd til Viktor så de begge har et.

Det kan være en vigtig faktor for Mikkel, at der sidder en tryghedsperson i form af hans pædagog ude i klyngen. Det pædagogiske personale formår at iscenesætte legemiljøet uden at stille krav til Mikkel om deltagelse.

Koblingen med lydene fra fællesrummet, og at en velkendt voksen sidder i fællesrummet, kan være med til at give Mikkel tryghed og mod til at lege med Viktor, som han ikke kender endnu. Mikkel tilvælger derfor selv at deltage i legen i fællesrummet, men det gør og kan han, fordi pædagogikken og de fysiske rammer tillader det. Det er ikke sikkert, at der var opstået samme gode leg mellem ham og Viktor, hvis det var voksen planlagt og faciliteret.

Det er helt afgørende for Mikkel, at han har mulighed for, på egen hånd, at udforske fællesskabet og relationer og trække sig tilbage til sin tryghedszone i sit rum. Han kan altså selv gå på opdagelse, uden at det er et voksenstillet krav.

Senere oplever vi, at det pædagogiske personale trækker rulleborde frem i værkstedsundervisning, og sidder og maler ude i fællesrummet med eleverne. Det vækker nogle elever fra de andre klassers nysgerrighed, og de kommer ud til bordet og tilslutter sig.

En elev fra en anden klasse sidder i sofaen i fællesrummet, imens de har værkstedsundervisning. En anden elev sidder i et børnehus og spiller iPad. På den måde bliver det naturligt for de tre klasser at mødes i fællesrummet,

lege sammen og tilslutte sig hinandens aktiviteter. Det gør de bl.a., fordi der er en voksen, der faciliterer et lege-miljø, og fordi de fysiske rammer tillader, at elever fra de andre klasser er fysisk tæt på og kan deltage.

32

Med de nye fysiske rammer er eleverne fra de tre klasser tæt på fællesrummet, og det er afgørende for, at de møder hinanden på tværs af klasserne.

På den gamle skole var klasserne ikke i et klyngefællesskab. Eleverne havde derfor ikke på samme måde mulighed for at danne spontane relationer på tværs af klasserne. Grundet de fysiske rammer vil eleverne nu helt naturligt møde hinanden og spontant danne venskaber - som vi oplever med Mikkel og Viktor.

Opbygningen med klyngefællesskaber og fællesrum giver derfor eleverne mulighed for naturligt at danne flere og andre relationer, end de kunne på den gamle skole.

Adam går fra pusterum til at deltage i fællesskabet

I fællesrummet sidder Caja med et personale og laver et dukketeater igennem vinduet i det indbyggede børnehus. Holger og Adam sidder som gæster til dukketeateret, på hver sin stol.

Adam bliver nysgerrig og vil også være med i dukketeatret. Han går ind i huset, hvor Caja også er, sætter sig ved siden af hende og finder en hånddukke. Han vil ikke selv have dukken på hånden, men griner af dem og viser dem til Caja og det pædagogiske personale. Caja tager dukkerne på hånden og forsætter dukketeateret.

Pusterummet bliver tildelt den elev i klyngen, der har mest brug for afskærmning. Det er placeret med indgang fra garderoben. På mellemtrinnene er det Adam, der har fået tildelt pusterummet. Adam har begrænset sprog og kan være udadreagerende. På den gamle skole sad Adam i et lukket rum, hvor vinduet ud til var blændet af, da han ellers blev afledt af elever, der legede ude foran hans rum. Han kunne derfor ikke se ud. Her, var der både dårligt lys og ventilation i rummet. Fra rummet kunne han komme ud i en lille gård, som kun var hans, hvor han eller det pædagogiske personale kunne trække sig, hvis han blev for presset eller udadreagerende. Når han skulle forlade sit rum, var der mange rum og elever, som han skulle passere på sin vej, hvilket gav mange indtryk at forholde sig til.

Da Adam kan være udadreagerende, kunne personalet ikke lade ham bevæge sig rundt selv. Rummene skulle derfor låses op af en voksen, når han skulle hjem fra skole, eller hvis han skulle på toilet. Adam var med andre ord totalt isoleret fra fællesskabet.

I de nye fysiske rammer har Adam ligeledes sit eget rum - pusterummet. Fra sit rum kan han gå ud i garderoben, som deles med resten af klassen. Fra garderoben er der en dør ud til fællesrummet, med et vindue fra gulv til loft ved siden af døren. Her kan han kigge ud og observere de andre elever i fællesrummet, på tryk afstand. Han kan også åbne døren, og tilslutte sig fællesskabet.

I starten stod Adam og så længselsfuldt ud på, hvad der skete på den anden side af ruden. Døren ud til fællesrummet var nemlig lukket, da pædagogerne vurderede, at det var en stor risiko for de andre elever, at Adam havde fri adgang til fællesrummet. Det pædagogiske personale oplevede dog, at Adam var meget bevidst om, at der skete noget ude i fællesrummet, som han gerne ville være en del af. Det kom til udtryk i form af vredesudbrud, hvor Adam dagligt hamrede på døren. Det tolkede personalet som, at han gerne vil være en del af det, der skete ude i fællesrummet. Det reagerede personalet på.

I fortællingen ser vi, hvordan Adam ikke længere er isoleret fra fællesskabet. Han er nu til stede i fællesskabet - og faktisk *deltagende* i fællesskabet. Han er personlig i kontakten med Caja, hvor de har en fælles opmærksomhed på dukketeatret. Det er en stor udvikling fra året forinden. Adam er gået fra at være 100 % isoleret på den gamle skole, til på den nye skole at kunne være sammen med de andre elever.

Et år senere kan han nu være sammen med de andre elever og endda deltage aktivt i fælles aktiviteter - både i klassen, i fællesrummet og i aktiviteter med hele skolen. Han er nu til stede i det meste af undervisningen, og

tager del i fællesskabet på hans egne præmisser. Han har stadig pusterummet, som han kan søge tilbage til, hvis det store fællesskab bliver for overvældende for ham.

34

Det pædagogiske personale vurderer, at udviklingen skyldes øget modenhed, men også sammenspillet mellem de fysiske rammer og deres pædagogiske tilgang. De har arbejdet målrettet med at højne kendskabet til ham, og hvad der "tricker" ham, og så har de udvist en større risikovillighed. De har langsomt prøvet at lade Adam være mere sammen med de andre elever, og er derigennem blevet bedre til at aflæse, hvornår Adam har nået sin sociale grænse og derfor kan blive udadreagerende. De oplever generelt, at Adam er langt mindre udadreagerende end tidligere.

Adam har trygt kunne observere fællesskabet, før han selv var klar til at deltage aktivt i det. De fysiske rammer tilbyder Adam at komme ud af sit rum og møde andre, mindre kendte ansigter, da han nemt og hurtigt kunne komme "hjem" i trykhezszonen. Koblingen mellem de fysiske rammer og personalets pædagogiske tilgang, har givet en elev som Adam ikke bare mulighed for at deltage *på kanten af* fællesskabet, men han kan nu deltage aktivt i fællesskabet på sine egne præmisser.

Garderoben

Garderoben er indrettet stort set ens på tværs af de tre klasser. Personalet har anvendt de samme add-ons. I alle tre garderober er der elever, som har fået afskærmningsskillevægge, og hvor det er muligt, er der sat opbevaringskasser ovenpå garderoberne.

Personalet har gjort sig overvejelser om, hvilke elever der har brug for skillevægge. De elever, der afledes og forstyrres af andre elever, har gavn af at have en skillevæg op i sin garderobe, mens andre elever har glæde af at snakke med og spejle sig i deres klassekammerater i garderoberne. Derudover benytter klasserne sig af det visuelle støttesystemer med piktogrammer, til de elever der vurderes at have brug for det.

I de tre klasser, vi har fulgt, har både mellemtrins- og udskolingsklasserne garderober i forlængelse af fællesrummet. Indskolingsklassen har deres garderobe placeret ude på gangen. Her er der gennemgang fra andre elever og personale, hvilket forstyrrer eleverne. Derfor har indskolingsklassen udfordringer med støj og forstyrrelser, som de andre klasser ikke oplever i samme grad.

Den afgrænsede garderobe afleder Mathilde

36

Eleverne løber ud til garderoben, hvor de fordeler sig naturligt. Her, er der en implicit "pagt" mellem eleverne om, at man ikke overskrider hinandens intimitet fysisk ved at være i sit eget rum.

På Mathilde højre side sidder Sofia, og på hendes venstre side er der en skillevæg. Et personale sidder på en lav stol foran dem. Personalet guider Mathilde til at tage sine sko og jakke af. Hun peger på piktogrammerne, der hænger i Mathildes garderobe.

Mathilde er opmærksom på alt, der sker omkring hende. Hun afledes konstant af mennesker, der går forbi. Mathilde bruger skillevæggen til at læne sig op ad. Hun begynder langsomt at tage jakken af, mens hun stirrer intenst på mig (observatør). Hun hænger sin jakke op på knagen, mens hun stiller mig en masse spørgsmål som f.eks.: "Kommer din mor og henter dig?"

Indskolingsklassen har deres garderobe placeret i de brede gange lige udenfor klyngen. På den gamle skole var garderoben indrettet i et afsides rum. Her var der én lang bænk, som eleverne sad på, og tog sko og jakker af og på. Eleverne havde hver deres knage til overtøj og hver deres kasse til andet tøj.

Som det skildres i ovenstående eksempel, så er der en klar fysisk grænse, som eleverne ikke overskrider. De er ikke tvivl om, hvilket garderoberum der er deres, og de fordeler sig nemt og naturligt i deres små rum. Mathilde er en elev, der nemt forstyrres af alt, der foregår omkring hende. Personalet har valgt at Mathilde har en skillevæg på sin ene side for, at hun ikke forstyrres af eleven på hendes venstre side. De har bevidst valgt ikke at have en skillevæg mellem Mathilde og Sofia, da tanken er, at de to kan have social interaktion og spejle sig i hinanden. Personalet forsøger at placere sig på deres stol på hjul, foran hende for at skærme hende yderligere for stimuli.

Personalet fortæller, at garderoben på den gamle skole var bedre for en elev, som Mathilde. Den var placeret i et lukket rum, som gjorde, at Mathilde ikke blev afledt og nemmere kunne koncentrere sig om at tage overtøj af og på. Personalet fremhæver dog, at selvom Mathilde ofte afledes i garderoben, så er der sket en udvikling i forhold til hendes selvhjulpethed. Det skyldes de skemaer, der er kommet i garderoben. Når Mathilde afledes, så henviser personalet til hendes skema, og dermed mindskes ord og snak, som ofte er med til at aflede Mathilde yderligere.

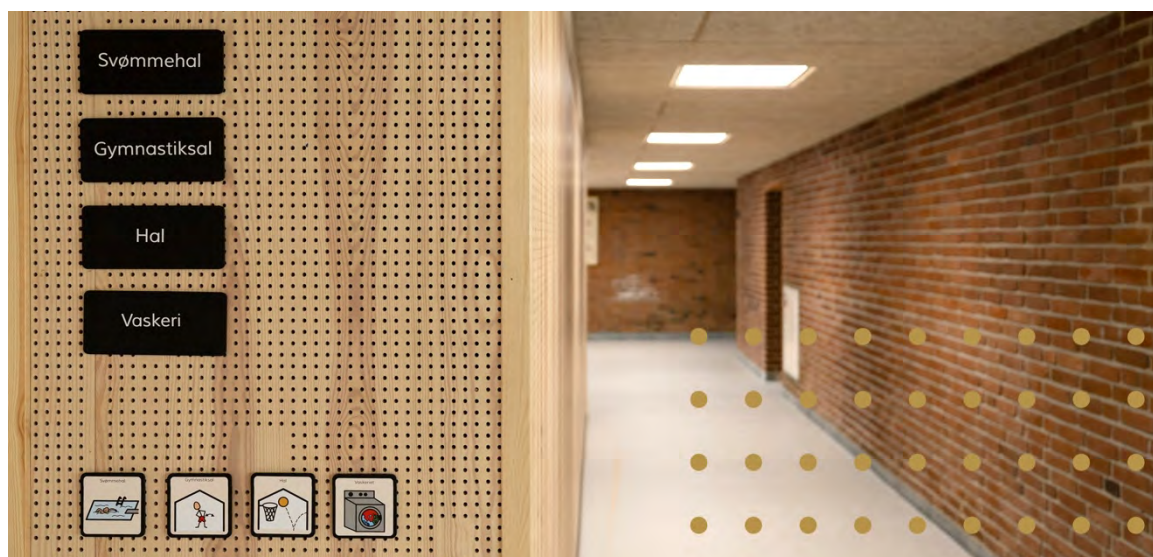
Garderoben virker til at løse det, den skal, men for de klasser, der har meget gennemgang, er der store forstyrrelser. Det gør eleverne mere selvhjulpne, at eleverne har deres egen plads i garderoben, bliver guidet og understøttet af piktogrammer. Det pædagogiske personale har gjort sig pædagogiske overvejelser omkring placering i garderoben, for at understøtte elevernes selvhjulpethed. Dog pointerer det pædagogiske personale, at der er elementer, der ikke fungerer i garderoben. Knagerne kan f.eks. snurre rundt, så nogle af eleverne har svært ved at hænge deres overtøj op, og stængerne, som skoene skal stå på, har for lang afstand mellem hinanden, så skoene til tider falder igennem dem, samtidig med at der ikke er lavet plads til i højden, at elevernes gummistøvler kan stå på skohylden.

Opsamling

I de nye fysiske rammer har eleverne mulighed for at trække sig tilbage i små rum og nicher, hvor eleverne kan observere og selv til- og fravælge fællesskabet. De små rum-i-rummet tillader, at eleverne kan observere visuelt og være med auditivt, hvilket giver eleverne mulighed for at udforske fællesskabet på egne præmisser. Med let adgang fra det ene rum til det andet oplever vi, hvordan lyde tiltrækker eleverne, eller hvordan de ved at observere fællesskabet får lyst og mod til selv at være en del af det – hele tiden med mulighed for at trække sig tilbage til deres egen tryghedszone.

To elever, som er med i elevfortællingerne, oplever faktisk at gå fra isolation til nu at være med i fællesskabet, netop fordi de i deres eget tempo har kunne udforske fællesskabet. Samtidig oplever vi, at eleverne tvinges til at forholde sig til hinanden, fordi de er fysisk tættere på hinanden. Dermed arbejder de også med deres tolerance over for hinanden.

Personalets pædagogiske overvejelser, både i forhold til elevens udviklingstrin, dagsstrukturen og elevernes placering i rummet, koblet med de nye fysiske rammer er med til, at vi netop oplever, at eleverne har fået flere deltagelsesmuligheder, hvilket er med til at udvikle deres sociale kompetencer.

D

Det pædagogiske personales oplevelser af de nye fysiske rammer

I forbindelse med indflytningen i de nye fysiske rammer, har Stensagerskolen opsat et mål for, at skolens elever opnår en social udvikling, og udvikling i forhold til elevernes deltagelse i fællesskaber. Det undersøgte vi i forrige kapitel via observationer af eleverne. Vi vil i dette kapitel undersøge det pædagogiske personales oplevelser af de fysiske rammer gennem interviews med det pædagogiske personale. Vi vil derfor forsat besvare følgende lærings-spørgsmål:

- Hvilke muligheder giver de nye fysiske rammer for, at eleverne kan deltage i fællesskabsrettede aktiviteter?

Tryghedszoner

Igennem både observationer, interviews og analyser bliver det understreget, hvordan Stensagerskolens nye fysiske rammer skaber *tryghedszoner* for eleverne. Tryghedszoner er steder, hvor eleverne kan trække sig hen, og have et trygt sted at være, indtil eleverne igen er klar til at være med i sociale aktiviteter. Det vil vi udfolde i dette afsnit.

Børnehusene fremhæves flere gange, gennem vores interviews. De er med til at give ro og tryghed for eleverne. F.eks. siger et personale fra udskolingen:

Personale: *Og så synes jeg faktisk, at børnehusene er geniale - det vil jeg godt lige have lov til at slå et slag for.*

Interviewer: *Ja, hvorfor er de det?*

Personale: *Jamen, fordi de netop laver rum i rummet (...) Jeg synes det bliver sådan nogle tryghedsøer de der børnehuse, og så elsker vi bare dem, der er lydforede (...) Men også det der med, at der er nogle af dem, man kan være to i, og det bliver egentlig mere til en, der ligger på maven, og så måske kommer der lige en på besøg. Men det er jo lige meget, det gør jo bare, at man egentlig kan holde ud at være i et fællesrum, fordi man kan have rum i rummet. Jeg synes virkelig, det er godt, og så synes jeg de er enormt smukke.*

Det pædagogiske personale beskriver her børnehusene, som en "tryghedsø". Det bliver også fremhævet, at de er med til at skabe rum-i-rummet. Og det pædagogiske personale fortæller netop, at nogle elever nu kan være i fællesrummet, fordi der er mulighed for at trække sig ind i det lille lydforet, trygge børnehus. Rum-i-rum giver altså tryghed for eleverne. Personalet i mellemtrinsklassen fortæller ligeledes i et inter-view, hvorfor de synes, at børnehusene fungerer godt for deres elev Mikkel:

Personale: Der tænker man, så kan du sidde i den der lille læsehule inde i huset. Og så er du inden for hørevidde. Men næ, nej. Han [Mikkel] skal helt hen, så han kan kigge ud gennem den der [vinduet]. Det tør han. Så de kan også selv gå tættere på og udfordre sig selv. Og udforske. For det er alligevel safe. Fordi jeg kan jo bare tage hovedet ned, så er jeg i dækning. Det er genialt det der hus.

Lige som med udskolingsklassen, så oplever mellemtrinsklassen også, at børnehusene er med til at skabe deltagelesmuligheder for eleverne. F.eks. kan Mikkel trygt kigge ud fra børnehuset til fællesskabet. Huset giver ham modet til at udforske fællesskabet i fællesrummet. Børnehusene bliver altså beskrevet af det pædagogiske personale som gode til at give den tryghed, der skal til, for at eleverne kan finde modet til at være med i fællesskabet. Ligesom de giver eleverne en ro og mulighed for at kunne trække sig. Det udfoldes yderligere, da et personale fra udskolingen fortæller om en elev, der har særligt glæde af børnehusene:

Personale: Men vi fik lov til at få et ekstra børnehus derude. Jeg synes bare, det var så genialt, at man kunne kigge ud [fra børnehusene] - hvis man havde det svært med at kigge ind [i fællesskabet] - så kunne man kigge ud mod verden. Jeg tror sådan set, det er lidt lige meget, hvor Marie hun sidder henne, bare hun sidder i et børnehus, så har hun det jo godt, jeg tror ikke hun opdager så meget andet.

Børnehuset omslutter altså Marie, så hun netop har den tryghed hun har brug for ude i fællesrummet. Børnehusene er altså med til at skabe rum-i-rummet, som giver eleverne små, afgrænsede tryghedszoner, som de har brug for.

Går vi ind i klasselokalet. Så oplever det pædagogiske personale, at den åbne niche med gardin foran, kan være med til at skabe samme tryghed omkring eleverne, som børnehuset i fællesrummet kan. Her beskriver personalet i mellemtrinsklassen, hvordan nichen har givet deres elev Caja ro og tryghed til at være i fællesskabet:

Personale: På en eller anden måde så var hun... Altså nichen herude er mere sådan central i rummet. Hun kan hele tiden sådan høre eller se os. Det kunne hun ikke tidligere (...). Det har virket nærmest fra dag ét den der... "Ahh, det er mit sted" og været meget sådan trygt.

Personale 3: Men også som om hun netop kan, på sine gode dage, være der og så iagttage, men zoome lidt ud, sidde og meditere lidt, og bare iagttage uden at hele tiden at skulle kommentere, hvilket ellers tidligere har været meget kendetegnende.

Interviewer: Så sad hun derinde bag sit lukkede og så kunne hun faktisk ikke følge med?

Personale 3: Ja og var meget, meget på, og kunne slet ikke slappe af, fordi hun skulle følge med og have kontrol, men der kan hun nogle gange nu godt zoome ud og så bare sidde og lade verden glide forbi.

(...) man har kontrol ved at alt er visuelt. Alt er i synsvidden. Før der var der altså en væg, man lige sådan skulle... Der havde man kun det auditive indtryk. Her er der både det synlige og det auditive indtryk. Og når der er styr på det, så kan man godt slappe lidt af (...) så det er både trygheden omkring det rum, men at hun også kan se os. Så der er en eller anden følelse af at være med alligevel, og at hun selv kan vælge om hun vil skærme af.

Det pædagogiske personale beskriver her en elev, der tidligere havde svært ved ikke at følge med i alt, fordi hun ikke kunne se, hvad der skete, men blot høre det. Nu har hun både auditivt og visuelt overblik over klassen, og det får hende i højere grad til at slappe af. Det giver altså en mere rolig og tryk elev. Lignede virkning har nichen haft for Sebastian fra udskolingen. Personalet beskriver Sebastian:

Personale: Han har aldrig været så meget med, som han er nu, og jeg synes virkelig, at vi ser en dreng, der er landet det bedste sted, han kunne, i forhold til at han ikke bliver pakket ind i et lokale, der er lidt afsides, eller der er nogle skabe eller nogle døre, der gør, at han ikke lige har øje for, hvad der foregår. Jeg synes, han høster så meget af at være en lille smule på afstand og alligevel midt i det hele. Og det var også det, vi håbede der ville ske, vi havde nok ikke forestillet os, at han bare ville hoppe med ind og være med i alle undervisningsmoduler (...) Der har været sådan en naturlighed i at rejse sig og så bare lige gå derhen. Han skal ikke igennem en dørkarm, han skal ikke noget større for at komme med."

Det pædagogiske personale beskriver, hvordan Sebastian nu kan følge med både visuelt og auditivt, og det har givet ham modet til at komme ud og deltage i undervisningen. Han har siddet trygt i nichen, fulgt med i undervisningen og har haft nem adgang til at deltage. Nichen giver Sebastian ro og overblik, ligesom Caja i mellemtrinsklassen. Ud over nichen, så er der i klassen to forskellige grupperum, som også bliver brugt som tryghedszoner, eleverne kan trække sig tilbage i, hvis fællesskabet bliver for overvældende. Her fortæller indskolingsklassen om en elev, som kan være med til samling, men inde fra grupperummet:

Interviewer: Synes I så, at de nye fysiske rammer er med til at understøtte det mål [deltagelse i fællesskabet]?

Personale: Ja for filan. 100 % for ham. Alternativet for ham det var at sidde i sit eget. Fysisk 200 meter væk fra vi andre. Så ja, 100 %. Og det er skidegodt rummet på den måde. Han står i døråbningen [og kigger til samling]. Og så har han faktisk sådan en læsehule. For han har virkelig også brug for sådan et safe space.

Eleven står altså fysisk i sin afgrænsede tryghedszone og oplever samlingen. Han kan lukke døren og dermed trække sig tilbage. Han har nem adgang fra sin tryghedszone til klassefællesskabet.

De forskellige muligheder for at skabe små rum-i-rummet opfylder behovet for tryghed hos flere af eleverne. Som beskrevet oplever det pædagogiske personale, at eleverne har flere muligheder for at have tryghedszoner, som de kan trække sig tilbage i. Eleverne "tør" ifølge personalet også at udforske rammerne og fællesskabet mere, fordi de har mulighed for at trække sig tilbage til deres egen tryghedszone – om det er i nichen, deres rum eller i et børnehus. Der er hele tiden mulighed for at udforske fællesskabet på kanten og komme tilbage til det kendte og trygge.

Det lille fællesskab er styrket

Klyngens fysiske rammer er designet ud fra et nærhedsprincip om korte afstande og synlighed. Det vil sige, at rummene bl.a. er designet til, at man i klyngen hele tiden er tæt på fællesarealerne. F.eks. har alle rummene og nichen i klassen en dør eller åbning ud til det større rum i klassen, hvor der er fællesaktiviteter og undervisning. Ligeledes er klyngen indrettet, så man går direkte ud i klyngens fællesrum fra de tre klasselokaler. Netop afstanden og synligheden til fællesskaberne, har haft en positiv indvirkning på eleverne og personalet selv, fortæller det pædagogiske personale.

Det viser f.eks. fortællingen om Mikkel, hvor Mikkel bliver draget af lydende ude fra både klasselokalet og fællesrummet. Det får Mikkel til at trække ud og være med og tage del i fællesskabet. Det er dog ikke kun Mikkel, hvis nysgerrighed trækker ham ud i fællesrummet. Da vi spørger det pædagogiske personale, hvorfor de tror, at eleverne nu tager større del i fællesskabet, svarer de: *"Det er stadig trygt, så det er ikke for farligt ... du kan hurtigt komme hjem i basen igen."*

De tillægger dermed den korte afstand til elevernes "base" en stor betydning, da det giver eleverne en tryghed at vide, at de hurtigt kan komme hjem igen. For som det pædagogiske personale beskriver: *"Man kan gå ud og opsøge og så 'puha, nu kan jeg faktisk ikke mere' - nu har man et safe space inde i klassen igen."*

Trygheden i at vide at man hurtigt kan komme hjem, hvis man bliver overstimuleret, ser derfor ud til at have en betydning for, at eleverne i højere grad tør opsøge fællesskaberne. Det pædagogiske personale pointerer også, at de over at turde søge fællesskabet.

Personale: *Hvilken elev her på skolen har ikke en social øvebane? Det er der jo ikke nogen, der ikke har. Så man kan sige, vi får virkelig bare sådan en palet af muligheder for at øve det sociale [med klyngeorganiseringen], det, synes jeg, bare er unikt.*

Det pædagogiske personale oplever, at klyngeorganiseringen giver flere muligheder for at øve elevernes sociale kompetencer: *"Fordi hvis man bliver tryk her, så kan man også bedre holde ud at komme i samlingssalen [hele skolens fællesområde] eller nogle andre steder hen, fordi man ligesom over sig i det lidt trykke, som det her jo er, fordi vi kun har tre klasser".*

Skolen er opbygget med forskellige sociale øvebaner:

- Nogle elever har sit eget rum, som er privat og dermed trygt.
- I klassen kan eleven møde klassekammerater, hvilket kan forstås som et semi-offentligt sted.
- I fællesrummet er der elever fra klynges klasser og er dermed mere offentligt.
- I samlingssalen, der er fælles, kan eleven møde elever fra hele skolen.

Det giver eleverne forskellige sociale øvebaner at færdes i – men stadig fysisk på skolens område. Eleverne kan altså først lære at færdes i det lille fællesskab i klassen med klassekammeraterne, derefter et lidt større fællesskab i fællesrummet med de andre elever fra klyngen, og til sidst det store skolefællesskab med alle elever på skolen i samlingssalen. På den måde kan eleverne langsomt øge størrelsen af fællesskabet, som de deltager i, når de har

fundet trygheden i det fællesskab de allerede er i. På den gamle skole havde de ikke de samme muligheder, da mange af elevernes rum var med direkte udgang til en gang eller område med elever, som de ikke kendte.

Det betyder også, at det pædagogiske personale nu oplever, at eleverne selv kan søge fællesskabet:

Personale: Klynge sammensætningen har gjort noget. Det er jo en vildt fantastisk selvstændighed, de får, bare deres iPad og et ur og de føler, at de vandrer ud i verden. De synes, de er på jordomrejse, når de går derind og kommer selv tilbage igen.

Det bliver nu et eventyr for eleverne at opleve fællesrummet og de andres klasselokaler. Det kan lade sig gøre, fordi de har muligheden for at være i de mindre fællesskaber i klyngen og kun skal forholde sig til de elever og voksne, som tilhører deres klynge. Derudover kan de også hurtigt komme tilbage til de trygge rammer i klassen og deres rum.

Afstande og organiseringen af de nye rammer har ikke kun haft en stor indflydelse på eleverne, det har også haft stor indflydelse på det pædagogiske personale, og den måde de arbejder på:

Personale 1: Før var man meget en-til-en ... men jeg føler nærmest, vi er flere hænder nu ... Fordi man kan sagtens lige sige, at "han er lige sammen med". Så jeg kan faktisk sætte mig og være med til en aktivitet nu, og så kan jeg bare have et øre på ham eller se ham samtidig.

Personale 2: Og det har vi også prøvet at sammenstemme en lille bitte smule. Så kan man faktisk sidde på et hjørne, hvor man så sagtens kan have to [elever]. Så det er jeg helt enig med dig i. At det virker simpelthen ... Og så er det bare fedt at være blevet én gruppe.

Personale 1: Og vi er begyndt at kunne tænke nogle andre børn sammen, som vi ikke har tænkt før – "hvis du både har ham, kan du faktisk også godt have ham", fordi vi er så tæt på hinanden nu.

Førhen havde mange af eleverne deres egne rum, som var et stykke væk fra hinanden. Derfor havde det pædagogiske personale svært ved at have opmærksomheden på flere elever på samme tid. Som beskrevet i ovenstående interview, så betød dette, at pædagogerne var meget en-til-en med eleverne. Med de nye lokaler, som er indrettet, så man hele tiden kan se fællesrummet, gør det, at personalet får flere muligheder for at være sammen med eleverne. De kan nu positionere sig i rummet, så de har mulighed for at have flere elever ad gangen. Dette gør også, at de kan få en følelse af at være flere hænder, som en fra det pædagogiske personale beskriver det.

Hvis det pædagogiske personale mangler hænder i klasseteamet grundet f.eks. sygdom, så har klyngeorganiseringen også hjulpet på dette. Det pædagogiske personale udtaler i den forbindelse:

Interviewer: Ja, og man kan aflaste hinanden, sådan netop hvis der kommer en ind og er sammen med jer i et modul ...

Personale 2: Ja, at det ikke er fremmede ... At der er ikke nogen børn, der er fremmede ...

Personale 3: Også at man har en fælles opmærksomhed omkring det også, ikke? Du sagde så fint i morges, da vi var ude ved busserne, det der med at inde i naboklassen der manglede de to folk – altså "vi kan da lige tage en med".

For personalet har de nye fysiske rammer gjort, at de kender hinandens elever og kan hjælpe hinanden på tværs af klasser ved fællesskabsaktiviteter, i konfliktsituationer eller dække ind ved sygdom. De oplever, at de i langt højere grad hjælper hinanden på tværs af klasserne, fordi de nu kender hinandens elever og personalet, så det virker i højere grad naturligt at hjælpe. Det giver også mere energi og arbejdsglæde at have større kendskab til hinanden, fortæller personalet også:

Personale: Det siger jo lidt sig selv. At hvis du har en opgave og er meget isoleret i den. Så er det jo en opgave, der skal løses. Og sådan er det bare. Men det er klart, at man kan hente mere energi, hvis man i den opgave også kan være lidt mere deltagende og få et lidt større indblik i, hvad der ellers foregår."

En anden udtaler: *"Det er fedt, at man arbejder lidt tættere sammen, end vi gjorde før, der følte man sig meget isoleret."* Da vi i interviewene spurgte dem, om deres arbejdsmiljø var blevet bedre var svaret: *"Det er det!"*. De uddyber:

Personale: Det, at vi ligger side by side, tre på striben, det gør også at - det har vi i hvert fald snakket om på klyngemødet - at det er meget mere appellerende lige at gå ind til hinanden. Jeg har aldrig været så meget inde i andre klasser, som herude, fordi det er så nemt, og man kan gå forbi, og man siger godmorgen, og nogle er mødt lidt tidligere og så videre. Hvor vi sådan ligesom før skulle hen og så skulle omkring et hjørne, og så skulle vi ligeud ...

Det er dermed afstanden og selve placeringen af rummene i klyngen, som gør, at de nu har nemmere ved at have et fællesskab, da afstanden til hinanden er blevet kortere, og de naturligt går forbi hinandens klasselokaler. Nu oplever personalet, at det er appellerende og naturligt at gå ind til hinanden, f.eks. under en morgenrunde. De nye fysiske rammer formår dermed at være med til at skabe et godt fællesskab for personalet.

De fysiske rammer mindsker stimuli

Mange af eleverne på Stensagerskolen har grundet deres udviklingsforstyrrelse særligt skærpede sanser, hvilket betyder, at de hurtigt bliver udfordrede ved enten for meget visuel støj eller for meget auditiv støj. Stimuli var derfor et vigtigt fokusområde i designet af de nye fysiske rammer. Dette kom også frem i interviewene med det pædagogiske personale:

Personale 2: Og så er der noget med lyden i de her rum.

Interviewer: Ja, det talte vi godt nok om. Auditivt en god oplevelse – akustikken er vanvittig god. Gad vide om det ikke giver noget ro i deres hoveder – og i jeres for den sags skyld.

Personale 1: Ja!

Personale 3: Garanteret! Og helt basalt har vi også fået moderne lys, det er ikke de der flimrende. Dem der gav en, en helt vanvittig træthed ... Førhen kunne vi vælge mellem tandlæge-klinik-venteværelse-hygge eller buldermørke. Nu er det trods alt sådan, at når vi har loftlyset tændt, så er det stadigvæk hyggeligt.

Det pædagogiske personale har selv oplevet, hvordan lyden er blevet bedre efter indflytning til de nye rammer. Det skyldes bl.a. lydabsorberende Troldekt lofter og akustikpaneler på nogle af væggene. Det har gjort, at

personalet oplever at have mere ro, og de tænker, at det også kan være tilfældet for eleverne. Det pædagogiske personale fortæller desuden, at lysarmaturerne har haft en stor påvirkning på deres overskud, da de før oplevede at have en enorm træthed grundet det meget kolde lys i rummet. Det har derfor haft en stor effekt på det pædagogiske personale, at få nye pærer, som har et varmere lys, samt at der naturligt kommer sollys ind ad de store vinduer i klasselokalerne. Det pædagogiske personale er dermed roligere, hvilket eleverne muligvis også er, da personalets ro kan have en indflydelse på eleverne. Skolen har også arbejdet med at mindske stimuli i indretningen:

Personale 3: *Ja, og så har vi jo også gjort noget ud af det der med ikke at putte al mulige visuelle stimuli derud – reoler med spil og...*

Personale 2: *Der ville jo også være enormt meget regulering af eleverne derude, hvis der nu var en væg med puslespil og en væg med tegnesager, og så ville det hele tiden være sådan noget: "Du må ikke kaste", og "du må ikke vende den" og ... Nu er man ikke i så mange konflikter.*

Personalet oplever altså, at den minimalistiske indretning giver mindre visuel støj, hvilket medfører færre konflikter med eleverne, da deres indretning af rummet formår at regulere eleverne, så det pædagogiske personale ikke skal gøre det i lige så høj grad. Der er også tænkt over, hvor meget der må hænge på væggene, og hvor det må gøres. Der må f.eks. kun hænge pædagogisk understøttende ting på væggene, som f.eks. piktogrammer, kalender mm., og det må kun være på akustikvæggene med huller i, hvor skolen har speciallavet plasticnåle til ophæng.

Opsamling

45

Flere forskellige faktorer kan være medvirkende til, at flere elever har mulighed for at deltage i fællesskabet. Brugen af rum-i-rum i forbindelse med indretningen har givet eleverne flere små tryghedszoner. Her kan eleverne trække sig ind i et børnehus, en niche eller i deres eget rum. Trygheden i at kunne være i en afgrænset zone, kan være med til, at flere elever finder både overskud og mod til at deltage i fællesskabet.

Klyngeorganiseringen bliver ligeledes fremhævet af personalet, som en vigtig faktor. Den har både været med til at skabe flere relationer på tværs af klasserne, ligesom det har givet et andet kollegaskab blandt personalet. Nu kender det pædagogiske personale i højere grad personalet i de andre klasser i klyngen, ligesom de nu også kender hinandens elever. Det giver større mulighed for at hjælpe hinanden og ikke mindst at skabe relationer på tværs af klasserne. Således er både personalets og elevernes verden blevet større, og det har givet dem nye og andre muligheder for at deltage i fællesskaber med andre elever.

Det pædagogiske personale fremhæver også de mindskede stimuli på den nye skole. Der er mindre visuel støj, ligesom der er bedre akustik i de nye rammer. Det giver personalet en større ro og mere balanceret nervesystem, og det må antages at smitte af på eleverne. Jo mere ro eleverne kan få, jo mere overskud frigiver det til at kunne deltage i fællesskaber.

Fra det pædagogiske personales perspektiv er der altså flere faktorer, der gør, at eleverne har overskud til og mulighed for at deltage i fællesskaberne: mindsket stimuli, flere og andre relationer samt muligheden for at opleve fællesskabet ud fra deres egen tryghedszone. Vi kan derfor sige, at koblingen mellem de nye fysiske rammer og det pædagogiske personales måde at ibrugtage rummene, altså er med til at give eleverne større muligheder for at deltage i fællesskabet, og i de fællesskabsrettede aktiviteter. Vi kan derfor i dette kapitel, konkludere, at målet om en tydelig udvikling i elevernes sociale udvikling og deltagelse i fællesskaberne er opfyldt.

D

De fysiske rammers indflydelse på antallet af indberetninger

I forbindelse med projektet søger Stensagerskolen svar på, om de nye fysiske rammer kan påvirke antallet af voldsepisoder og magtanvendelser på skolen. De har derfor sat følgende målsætninger:

- mindst 50 % færre indberetninger af vold og trusler om vold
- mindst 50 % færre indberetninger af magtanvendelser.

I dette kapitel undersøger vi, om Stensagerskolen har nået ovenstående målsætninger. Derudover undersøger vi følgende læringsspørgsmål:

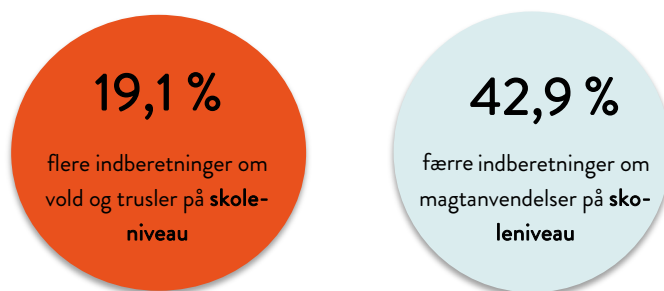
- Hvilken indflydelse har de nye fysiske rammer på antallet af indberetninger om vold og trusler om vold samt magtanvendelser?

Det pædagogiske personale laver en intern registrering, hver gang de er udsat for vold eller trusler om vold fra elever. Her svarer de bl.a. på, om det er fysisk eller psykisk vold, de har været udsat for, og hvor stor den fysiske eller psykiske belastningsgrad har været for den, der indberetter volden.

Ved magtanvendelser laver det pædagogiske personale en indberetning, når de har været nødsaget til at handle med fysisk magt overfor en elev mod elevens vilje for at undgå, at eleven eller andre lider væsentlig personskaade. Det pædagogiske personale, der har udført magtanvendelsen på eleven, udfylder en blanket, hvor de bl.a. beskriver hændelsen og reflekterer over situationen.

Stensagerskolens indberetninger fra perioden august 2022 til og med juni 2023 (før flytningen) sammenholder vi med indberetningerne fra perioden august 2023 til og med juni 2024 (efter flytningen). Vores datagrundlag består af (1) antallet af indberetninger for *hele skolen* i forhold til både vold og trusler om vold samt magtanvendelser og (2) antallet af indberetninger for *de tre følgeklasser* i forhold til vold og trusler om vold.

Indberetninger

Indberetningerne for vold og trusler om vold for hele skolen er steget med 19,1 %¹ efter, at skolen er flyttet i de nye fysiske rammer. Her opfylder skolen altså ikke deres målsætning. Derimod er indberetningerne om magtanvendelser for hele skolen faldet med 42,9 %, hvilket næsten opfylder målsætningen².

Dykker vi ned i tallene for indberetninger om vold og trusler om vold for de tre følgeklasser er antallet af indberetninger til gengæld faldet med 33,3 %³.

¹ I udregningerne for hele skolen er der taget højde for, at der er 19 elever mere i slutmålingen. Der er en ekstra usikkerhed forbundet med tallene på skoleniveau, da det ikke er præcis samme elevgruppe i før og eftermålingerne.

² Det har ikke været muligt at teste, om stigningen af vold og trusler om vold samt faldet i indberetninger af magtanvendelser har været statistisk signifikante, da tallene er taget fra absolutte målinger fra hele skolen.

³ Eleverne på Stensagerskolen har vidtgående handicaps, hvilket betyder, at deres dagsform og perioder med særlige udfordringer kan svinge meget. Der kan ligeledes være elever, der i længere perioder er fraværende eller er mere udadreagerende, og vi kan samtidig ikke konstatere, om der har været svingninger i personalets indberetningsmønstre. Derfor skal den kvantitative data læses med et vis forbehold.

Forskellen på de tre følgeklasser og resten af skolen er, at følgeklasserne, modsat hele skolen, har modtaget supervision fra psykolog Jesper Birck, og de er blevet fulgt af DCUM, som har observeret og interviewet det pædagogiske personale. De tre følgeklasser har altså haft et skærpet fokus og er blevet understøttet i forhold til at tage rummene i brug.

Belastningsgraden for psykisk og fysisk vold - i følgeklasserne

Når vi undersøger indberetningerne i de tre følgeklasser, kan vi konkludere, at belastningsgraden har udviklet sig, fordelt på henholdsvis psykisk og fysisk vold. Vi undersøger belastningsgraden for at få en forståelse for, hvor voldsomme hændelserne er. Når det pædagogiske personale indberetter en hændelse, vurderer de selv, hvor belastet de har været af hændelsen – altså belastningsgraden af hændelsen. Det vurderer de på en skala fra 0 (ingen belastning) til 5 (meget alvorlig belastning), efter hvor påvirket de er efter episoden.

Antallet af indberetninger om fysisk vold er faldet med 28,4 %. I forhold til belastningsgraden ved den fysiske vold er antallet af indberetninger, hvor personalet har haft en høj belastningsgrad, faldet. De to højeste belastningsgrader (4 og 5) for fysisk vold er tilsammen faldet med 54,1 %. Det betyder, at de i følgeklasserne har oplevet mindre voldsomme hændelser. Man kan formode, at det kan resultere i færre magtanvendelser, men da vi ikke har mulighed for at hente tallene for magtanvendelser i følgeklasserne, kan dette ikke bekræftes endeligt.

De psykiske indberetninger er faldet med 76,7 %, hvilket er et betydeligt fald. Belastningsgraden for disse hændelser er uændret.

De fysiske rammers indflydelse på indberetningerne om vold og trusler

49

Der er stor forskel på antallet af indberetninger om vold og trusler om vold for hele skolen og vores tre følgeklasser. Denne forskel er væsentlig at have in mente, når vi skal undersøge, hvilken indflydelse de fysiske rammer har på antallet af indberetninger. Den umiddelbare forskel, som vi kender til, er, at følgeklasserne har modtaget supervision og er blevet fulgt af DCUM. Vi har derfor undersøgt ud fra vores interviews, hvad det pædagogiske personale fortæller om ændringerne i antallet af indberetninger.

Under vores interviews spurgte vi det pædagogiske personale, hvad der ifølge dem var skyld i de færre indberetninger i klasserne, hvortil de svarede:

Personale 1: *Jeg tænker altså den supervision, vi har fået.*

Personale 2: *Det har jo været fuldstændig ... Vi er jo meget blown away. Vi er blevet klogere i den her familie.*

Personale 3: *Ja, én ting er rum, men adfærden i rummet betyder jo også meget.*

Personale 1: *Også at lære at bruge et rum. Ikke at man ikke har vidst noget som helst før. Men at blive opmærksom på det, det nævnte vi også sidst. Det er blevet et fokusområde. Og det er et væsentligt fokusområde.*

Ifølge det pædagogiske personale fra de tre følgeklasser har supervisionen og det at blive fulgt af DCUM gjort dem mere opmærksomme på, hvordan de kan bruge rummene, og hvordan det påvirker adfærden i rummene. Ovenstående citater viser, at det ikke kun er vigtigt at indrette de fysiske rammer, men også reflektere over, hvordan de tages i brug af det pædagogiske personale og eleverne. Refleksion i forhold til brugen af rummene har været vigtigt for at få det fulde udbytte af rummenes potentiale.

Vi kan på baggrund af interviewene konkludere, at det pædagogiske personale har fundet supervisionen og guidning til, hvordan rummene kan bruges, brugbart. Det har været en vigtig faktor for den udvikling og succes, det pædagogiske personale har oplevet gennem projektet. Ud fra faldet af indberetninger for følgeklasserne sammenlignet med hele skolen tyder det også på, at supervisionen og guidningen til, hvordan rummene kan bruges, har haft en positiv påvirkning på antallet af indberetninger for vold og trusler om vold.

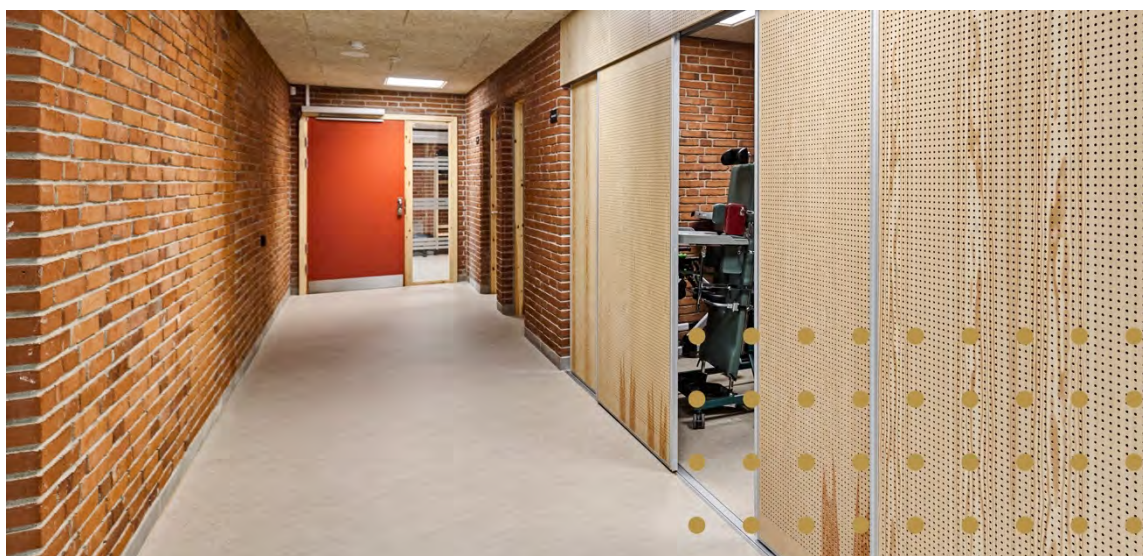
Vores resultater indikerer, at det ikke alene skyldes de fysiske rammer, at indberetningerne er faldet, men også den pædagogiske indsats, den pædagogiske opmærksomhed på hvordan rummet tages i brug, og den supervision, der er blevet givet.

Opsamling

For hele skolen er indberetningerne om magtanvendelser faldet med 42,9 %, hvilket næsten opfylder målsætningen på 50 %. Derudover er indberetningerne for vold og trusler om vold steget med 19,1 % for hele skolen. Til gengæld er indberetningerne om vold og trusler for de tre følgeklasser faldet med 33,3 %.

Graden af, hvor voldsomme disse hændelser er i de tre følgeklasser, er uændret for den psykiske vold, mens graden er faldet betydeligt for den fysiske vold. Det har været prioriteret af skolen at ændre belastningsgraden, da det også kan indikere et positivt samspil mellem de fysiske rammer og det pædagogiske personales brug af de fysiske rammer.

Ud fra antallet af indberetninger om vold og trusler om vold samt interviewene med det pædagogiske personale tyder det på, at de fysiske rammer ikke alene kan mindske antallet af indberetninger. Vores analyse viser, at det pædagogiske personales pædagogiske indsatser, supervision og guidning til at ibrugtage rummene er centralt for at lykkes med at indtage rummene som et pædagogisk virkemiddel. Det pædagogiske personale udtaler selv vigtigheden af at modtage supervision og få viden om ibrugtagning af deres nye fysiske rammer, da det har givet dem mulighed for at reflektere og forholde sig til egen praksis – og tage læring med derfra. Det har bl.a. hjulpet dem i arbejdet med at undersøge, hvordan de og eleverne kunne indtage og tage de nye lokaler i brug.

Metode

Vi har i denne evaluering benyttet mixed methods, hvor både kvalitative og kvantitative datakilder indgår til, at opnå indsigt og læring. I dette kapitel vil vi beskrive metoderne, og hvordan de er brugt i evalueringen. Afslutningsvis vil vi beskrive de metodiske begrænsninger, der har været grundet målgruppen, som har betydning for valget af metodedesign.

Vi har fokuseret på tre indsatsklasser i evalueringen for at afgrænse omfanget af undersøgelsen. Det betyder, at de planlagte fokusgruppeinterviews og observationer er blevet gennemført i de tre indsatsklasser, ligesom der i klasserne er udarbejdet elevspecifikke vurderinger og indsamlet særskilte indberetningsskemaer, som efterfølgende er blevet sammenlignet med resultater inden flytningen.

Sparring på elevernes sociale udviklingsmuligheder

Inden flytningen til de nye fysiske rammer, er der blevet afholdt møder med de tre følgeklasser (ultimo juni 2023). Til mødet har det pædagogiske personale i den enkelte klasse, ledelsen, DCUM og psykolog Jesper Birch deltaget. Det pædagogiske personale havde til mødet udvalgt tre elever, som de vurderede, at de nye fysiske rammer understøttede i forhold til at i højere grad kunne deltage på "kanten af fællesskabet." Eleverne er valgt ud fra, at de er på forskellige udviklingstrin. Det pædagogiske personale har derefter udvalgt en situation, som eleven skulle observeres i, hvor de nye fysiske rammer indgår som et understøttende element i situationen.

Til mødet har det pædagogiske personale med sparring fra psykolog Jesper Birch, placeret den enkelte elev på intimitetsspektret, så vi har haft en vurdering i forhold til elevernes sociale udvikling at tage udgangspunkt i. Med det som udgangspunkt er der lavet en plan for den enkelte elev. Vurderingen er altså både brugt som et pædagogisk værktøj til at skabe refleksion og bevidsthed hos det pædagogiske personale, og som en fælles forståelsesramme i interviewene med DCUM, hvor vi har snakket om elevernes udvikling ud fra intimitetsspektret.

Observationer

52

Efter flytningen til den nye skole, er der foretaget to observationsrunder i hver af de tre følgeklasser. Første observationsrunde blev afholdt i efteråret 2023, hvilket var kort tid efter, at Stensagerskolen var flyttet ind i de nye rammer. Anden observationsrunde var i foråret 2024, hvilket var næsten ét år efter, at de var flyttet. Vi har dermed haft mulighed for at følge eleverne og personalets udvikling over tid. Observationerne blev systematisk noteret på baggrund af en observationsguide. Under observationerne var der fokus på, hvordan eleverne deltog i fællesskabet, hvornår de trak sig, samt hvordan de fysiske rammer understøttede elevernes deltagelsesmuligheder.

Observationerne blev foretaget for at kunne undersøge, om der var en udvikling hos eleverne og for at undersøge, hvordan de fysiske rammer blev brugt. Observationerne er både anvendt til at kunne give sparring og feedback løbende under vores workshops, men i høj grad også i den endelige evaluering til at kunne besvare målsætningerne og læringsspørgsmålene.

Fokusgruppeinterviews

Vi har afholdt to fokusgruppeinterviews med det pædagogiske personale for hver af følgeklasserne, efter at Stensagerskolen er flyttet. Interviewene blev foretaget i direkte sammenhæng med observationerne. Ved hvert fokusgruppeinterview deltog hele det pædagogiske personaleteam omkring følgeklassen. Inden hvert interview blev der udarbejdet en interviewguide, som fokuserede på centrale temaer i forhold til brug af rummet, konfliktsituationer og deltagelse i fællesskaber. Interviewguiden fokuserede ligeledes på de observationer, som blev foretaget forud for interviewet, således vi kunne spørge det pædagogiske personale ind til konkrete observerede situationer i forhold til brugen af de fysiske rammer. Under interviewene blev der fulgt op på, hvor eleverne placerede sig på intimitetsspektret i forhold til deres vurderinger. Interviewene blev foretaget for at kunne afdække udviklingen hos eleverne, og for at få en mere dybdegående forståelse for, hvordan de fysiske rammer i sammenspil med de pædagogiske tiltag, har indflydelse på eleverne og deres mulighed for at deltage i fællesskabet.

Indberetninger om vold og trusler samt magtanvendelser

I evalueringen har vi også sammenholdt indberetninger fra hele Stensagerskolen før flytningen, i perioden august 2022 til juni 2023, med perioden efter flytningen, august 2023 til juni 2024. Det har vi gjort for at undersøge, om der er sket et fald i indberetningerne af vold og trusler samt magtanvendelser efter, at de er flyttet i nye fysiske rammer.

Efter vi har indsamlet indberetningerne fra hele skolen, har vi set på indberetningerne fra de tre følgeklasser for at undersøge, om der er sket en samlet forbedring. Udover gennemgangen af indberetningerne, som skulle bruges til at undersøge, hvorvidt der er sket et fald i antallet af indberetninger, så har vi set på om belastningsgraden falder eller stiger for de episoder, der indberettes.

Den kvantitative data skal være med til at svare på læringsspørgsmålet: Hvilken indflydelse har de nye fysiske rammer på antallet af indberetninger om vold og trusler om vold samt magtanvendelser.

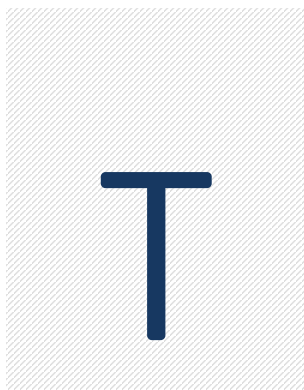
53

Metodiske begrænsninger

Eleverne på Stensagerskolen har omfattende kognitive udfordringer, som umuliggør at inddrage dem som respondenter i evalueringen. Derfor er en betydelig del af dataindsamlingen foretaget af personalet på Stensagerskolen i form af indberetninger om vold og magtanvendelser samt interviews med det pædagogiske personale om deres vurderinger af elevernes deltagelse i fællesskabet. Ligesom data er indsamlet i form af observationer lavet af DCUM og Jesper Birck.

Evalueringen tager i høj grad afsæt i sekundære datakilder, hvor vi undersøger og vurderer forandringen gennem andres øjne. Denne tilgang rummer en iboende usikkerhed, idet vi til en vis grad blot præsenteres for personalets vurderinger af den enkelte elevs udvikling fremfor elevens faktiske udvikling. Elevernes udfordringer taget i betragtning er dette dog et uundgåeligt vilkår for evalueringen.

Tak

Denne evaluering var ikke blevet til uden vigtige bidrag fra skolens ledelse og medarbejdere.

En særlig tak til Skoleleder Susanne Vestergaard Hjerimitslev og viceskoleleder Søren Engedal Christensen og de tre følgeklasser.

Denne evaluering er udarbejdet af DCUM

Projektgruppe og tekster

Ulla Kjærvang, Emilie Stougård,
Annemette Nyvang Wahlsted
og Nanna Østerlund Dyhr

Ekstern konsulent

Jesper Birck

Layout og redaktion

Camilla Bergholm og Christian Rudbeck

Ansvarshavende

Kristian Toft, direktør, DCUM

Foto

DCUM og Jakob Lerche

Evalueringen er udarbejdet med støtte
fra Den A.P. Møllerske Støttefond

2024

